

Република България
ИКОНОМИЧЕСКИ
И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ

О Т Ч Е Т

ЗА ДЕЙНОСТТА НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ ЗА 2014 ГОДИНА

СЪДЪРЖАНИЕ

I.	Въведение	1
II.	Актове на Икономическия и социален съвет през 2014 г.	3
1.	Становища	3
2.	Анализи	8
3.	Резолуции	9
III.	Консултации и дискусии	12
IV.	Сътрудничество с Европейския икономически и социален комитет, националните ИСС на страните – членки на ЕС, и други сродни международни организации	18
V.	Препоръки и предложения на ИСС, намерили отражение в приети политики, актове и решения на институциите на изпълнителната и законодателната власт за 2014 г.	25
	Заклучение	46
	Списък на използваните абривиатури	48

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият отчет обхваща основните направления на дейността на Икономическия и социален съвет /ИСС/ през периода 01.01.2014 – 31.12.2014 г., в изпълнение на функциите, регламентирани в чл. 1 от Закона за Икономически и социален съвет /ЗИСС/ и на приетия План за дейността на Съвета за 2014 г.

В съответствие с чл. 4 и чл. 5, ал. 4 от ЗИСС през 2014 година Съветът разработи по собствена инициатива и прие 4 становища, 1 анализ и 2 резолюции по актуални проблеми на икономическото и социалното развитие на България.

През изтеклата 2014 г. един от основните акценти в дейността на ИСС бе образованието – професионалното и висшето образование, както и мерките за намаляване на преждевременното отпадане на младежите от училище. По тези теми Съветът прие по собствена инициатива две становища – по „Проект на Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014-2020 г.“ и по „Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение“. Същевременно, отчитайки променящата се икономическа действителност, ИСС изготви и прие анализ на тема „Преждевременното напускане на образователната система“ – проблем, който ИСС обвързва както с реализацията на младите хора на пазара на труда, така и с цялостното развитие на обществото и изпълнението на националните цели на България в контекста на Стратегия „Европа 2020.“

В няколко последователни дискусии ИСС постави въпросите за необходимостта от интегриран подход за териториално развитие на изостаналите региони на България, като в тази връзка прие и становище на тема „Възможности за развитие на регионите чрез използване на инструмента „Водено от общностите местно развитие“ и неговото прилагане в България.

През годината ИСС обърна специално внимание на българското здравеопазване, като прие становище на тема „Здравеопазването в България – проблеми и възможни решения.“ Предложенията в становището имат за цел да се защитят интересите и да се гарантират правата на осигурените лица и на населението като цяло, да се подобри финансовото състояние и да се повиши ефективността от системата на здравеопазване. То беше прието след проведени широки консултации и дискусии с всички заинтересовани страни и доразвива позицията на организираното гражданско общество по въпросите на здравеопазването в България. Същевременно Съветът не само представи проблемите, но предложи и конкретни политики и действия за реформа в здравеопазването.

През отчетната година ИСС продължи работата си и в контекста на Европейския семестър 2014 г., като разработи и прие резолюция по

„Съобщение на Комисията – Годишен обзор на растежа 2014 г.” и впоследствие резолюция по „Препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи на България за 2014 г. и за представяне на становище на Съвета относно Конвергентната програма на България за 2014 г. (COM(2014) 403)“.

Основните акценти на организирания през годината публични консултации и дискусии бяха свързани с предизвикателствата пред страната в контекста на новия програмен период 2014-2020 г. и изпълнението на целите на Стратегия „Европа 2020“. В поредица регионални и национални форуми по-специално внимание бе отделено на проблемите пред реализацията на младите хора; развитието на социалната икономика и социалното предприемачество; интегрираното териториално развитие и проблемите на изостаналите региони на България. В събитията участва широк кръг представители на изпълнителната и законодателната власт, на организираното гражданско общество в Европа, а в няколко от тях участва лично президентът на Европейския икономически и социален комитет - Анри Малос. Всички проведени от ИСС форуми предизвикаха широк обществен и медиен интерес.

През отчетната година ИСС продължи да осъществява сътрудничество и да поддържа контакти с Европейския икономически и социален комитет (ЕИСК), с националните икономически и социални съвети на страните - членки на ЕС, с Международната асоциация на икономическите и социални съвети и сродни институции (МАИСССИ) и с други организации.

През 2014 г. ИСС беше домакин на двудневна визита на президента на ЕИСК в България. Сътрудничеството с Комитета, което намери изражение във включването на ИСС в редица инициативи – форуми и подготовка на съвместни документи, беше ползотворно и съсредоточено основно върху общоевропейските въпроси, отнасящи се до изпълнението на целите на Стратегия „Европа 2020“ и преодоляване на дистанцията между европейските институции и гражданите. Наред с това ИСС продължи да сътрудничи активно и по линия на Евро-Средиземноморското партньорство – ЕВРОМЕД.

Основно място в дейността на ИСС през 2014 г. зае сътрудничеството в рамките на мрежата на националните съвети от страните - членки на ЕС, а също и задълбочаване двустранните контакти с някои съвети, които работят по сходни с българския ИСС въпроси.

Международната дейност в рамките на ЕС през изминалата година беше белязана и от изключително активното сътрудничество с Френската лаборатория за социални изследвания и иновации – ЛАЗЕР.

Не на последно място, като член на Международната асоциация на икономическите и социални съвети и сродни институции (МАИСССИ), българският ИСС имаше ключова роля в подготовката на редица документи по глобални въпроси, заложи в дейността на асоциацията за 2014 г.

II. АКТОВЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ ПРЕЗ 2014 Г.

1. Становища

1.1. Становище по „Проект на Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014 – 2020 г.“

Първият акт, заложен в Плана за дейността на Икономическия и социален съвет за 2014 г., бе становището по „Проект на Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014 – 2020 г.“ Неговото разработване беше възложено на Комисията по социална политика и Комисията по бюджет, финанси, застраховане и осигуряване, а за докладчик беше определен проф. д.ик.н. Нено Павлов – заместник-председател на ИСС.

Важна стъпка в разработването на становището бе проведеното на 31.01.2014 г. разширено заседание на двете комисии, участие в което взеха експерти от Министерството на образованието и науката и Министерството на труда и социалната политика, както и представители на водещите студентски и младежки организации от страната. Становището беше прието от Пленарната сесия на ИСС на 28.02.2014 г.

В основата на позицията на ИСС по проекта на Стратегия е необходимостта от постигане на широк обществен и политически консенсус относно бъдещето на висшето образование и науката в България като фактор за навременна и целенасочена реформа на сектора. Съветът очерта някои основни направления, по които българското висше образование изостава от европейското - например качеството и практическата приложимост на пазара на труда, достъпността на образователните услуги, степента на обвързаност с научните изследвания и иновациите и др.

Специално внимание бе отделено на институционалната структура на висшето образование, включваща акредитирани висши училища, които не разполагат с ясно обособен собствен капацитет и нямат особени постижения в научно-изследователската и развойната дейност. Съветът счита, че в ръководните органи на дадено висше училище трябва да могат да бъдат избирани само такива членове на академичния състав, които са на основно трудово правоотношение и не заемат ръководни длъжности в друго висше училище.

Ключово място в становището заемат предложенията за подобряване управлението на финансовите ресурси и цялостното финансиране на системата на висшите училища. ИСС препоръча при определянето на държавната субсидия да се използва механизъм, включващ както броя на обучаваните студенти, така и постигнатите резултати по отношение професионалната реализация на завършилите, съответствието на специалностите с търсенето на пазара на труда, качеството на образованието и др. Акцент бе поставен и върху необходимостта от диверсификация на източниците за финансиране на системата на висшето образование – фактор, по който българската система все още изостава.

Друг проблем, който ИСС изведе на преден план, е необходимостта от разширяване на възможностите за достъп до висше образование. Учащите във ВУ и техните семейства трябва да разполагат с не малък размер финансови средства, а предвидените стипендии, студентските кредити и липсата на данъчни облекчения не подпомагат в достатъчна степен достъпа до висше образование. ИСС констатира, че разходите за подпомагане на студентите (като процент от общите разходи във висшето образование) са ниски спрямо средните за ЕС и препоръча да се насърчат инвестициите от страна на бизнеса.

Общата визия на ИСС за реформирането на висшето образование е допълнена и с редица конкретни препоръки към текста на проекта на „Стратегия за висшето образование.“ Конкретно предложение на Съвета е анализът в Стратегията да бъде допълнително задълбочен по отношение развитието на кадровия състав на висшите училища, привличането на млади преподаватели и научни работници, несъвършенствата на нормативната уредба и други.

1.2. Становище по „Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение“

След като в отделни актове Съветът взе отношение по борбата с преждевременното напускане на училище и необходимите реформи в сферата на висшето образование, на 27.03.2014 г. бе прието и становище по **„Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение“**. Разработването на становището бе възложено на Комисията по труд, доходи, жизнено равнище и индустриални отношения и Комисията по социална политика, а за докладчик бе определен Димитър Бранков, член на ИСС от група 1 - работодатели. В рамките на разширено заседание на комисиите се проведе експертно обсъждане на проблемите на професионалното образование с участието на: народни представители, председателя на Националната агенция за професионално образование и обучение и експерти от сферата на образованието.

В своето становище Икономическият и социален съвет изтъкна редица проблеми, пред които е изправено професионалното образование в България, свързани с неговото качество и обхват, със съответствието му с потребностите на бизнеса и обществото, с необходимостта от въвеждане на модулна система за трансфер на кредити в ПОО и други. ИСС заяви единната си подкрепа за въвеждането и пилотното прилагане на обучението чрез работа, определяйки го като полезна възможност за придобиване на професия и квалификация за младежите с ниско образование и без квалификация. За целта беше препоръчано да се засилят връзките между различните институции на професионалното образование и обучение, висшите училища, научните среди и бизнеса, като се работи приоритетно за актуализиране на учебните програми и разширяване обхвата на учебно-

тренировъчните фирми в съответствие с търсените професии и специалности.

ИСС обърна специално внимание на валидирането на знания, умения и компетентности, придобити по формален, неформален и/или информален начин, като подчерта, че е необходимо то да се извършва от оправомощени обучаващи институции при ясно дефинирани функции и отговорности на Националната агенция за професионално образование и обучение и на Министерството на образованието. Отчитайки наложителните промени, които трябва да се въведат в трудовото и осигурителното законодателство, ИСС призова за провеждане на предварителни консултации, вкл. със социалните партньори, както и за изготвяне на оценка за въздействието и необходимото финансиране при конкретни нормативни промени.

Чрез становището си ИСС изрази подкрепа към двата законопроекта за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение, считайки, че те биха допринесли за разрешаване на неотложните проблеми в системата на ПОО и на пазара на труда. Съветът отбеляза, че визираните законопроекта включват редица предложения и позиции, заявени в актове на ИСС. В становището се призова при формулирането на новите политики да бъдат отчетени и взети предвид натрупаният национален опит и положителните практики, прилагани в професионалното образование и обучение в България.

Допълнителен принос на ИСС са предложенията за конкретни формулировки на съдържанието на някои основни термини и определения като „професионални стандарти,“ „секторна квалификационна рамка,“ „секторни фондове за обучение и квалификация“ и „информално учене.“

1.3. Становище „Възможности за развитие на регионите чрез използване на инструмента „Водено от общностите местно развитие“

Разработването на становището, залегнало в Годишния план за дейността на ИСС, бе възложено на две от постоянните комисии - Комисията по регионална политика, устойчиво развитие и околна среда и Комисията по бюджет, финанси, застраховане и осигуряване. Докладчик бе Лъчезар Искров, член на ИСС от група 1 – работодатели. В рамките на разширено заседание на двете комисии беше обсъден проектът и получени предложенията на широк кръг заинтересовани страни. Активно участие взеха представители на администрацията на Министерски съвет, Министерството на земеделието и храните, Министерството на регионалното развитие и други заинтересовани министерства, Националното сдружение на общините в Република България и ИА „Рибарство и аквакултури“.

Позицията на Икономическия и социален съвет е, че прилагането на инструмента „Водено от общностите местно развитие“ (ВОМР) е от изключително значение за намаляване на социалните и икономическите различия на регионите в страната. ВОМР има потенциала да допринесе

значително за намаляване на бедността и насърчаване на социалното приобщаване в недостатъчно развити райони, за устойчиво развитие на околната среда и по-пълно оползотворяване на културното наследство. Други позитивни ефекти биха били увеличаването на иновациите, създаването на устойчива заетост и увеличаването на възможностите пред местния бизнес. В становището бяха отчетени добрите практики и опит на България в прилагането на подхода „ЛИДЕР“ като инструмент за интегрирано местно развитие, на чиято основа до известна степен е изграден и BOMP.

Икономическият и социален съвет подчерта, че едно от най-сериозните предизвикателства пред реализирането на инструмента BOMP в България ще бъде надграждането на административния капацитет. На централно ниво е необходимо да се гарантира, че органите и структурите, отговарящи за координацията, мониторинга и оценката на изпълнението на подхода, са подготвени за активна и ефективна работа по управлението, вкл. във връзка със заложеното многофондово финансиране. На местно ниво предизвикателствата са свързани с формирането на местни инициативни групи (МИГ) и разработването на стратегии за местно развитие с адекватно заложен приоритети и цели, обвързани със спецификата на района.

Висока оценка в становището ИСС дава на решението за сформирание на междуведомствена работна група (МРГ) като препоръчва съставът ѝ да включва задължително и представители на други страни в процеса на програмиране и управление на средствата от ЕС, каквито са сертифициращите органи по програмите и одитния орган на средствата от ЕС, Централното координационно звено при администрацията на Министерски съвет и др. Необходимо е също да се предвиди участието в МРГ на Националното сдружение на общините като орган, изразяващ волята на потенциалните бенефициенти на BOMP. Разширяването състава на МРГ ще допринесе за постигането на консенсус по въпросите на BOMP и ще спомогне за изпълняването на основната му задача – да изготви проект на нормативен акт за прилагането на механизма.

Друго предложение на ИСС е да се предприемат мерки, чрез които местните общности да бъдат адекватно информирани за възможностите на инструмента BOMP, за изискванията при съставянето на МИГ и за критериите при изготвянето на стратегии за местно развитие. Засиленото участие на обществеността в управлението на местно ниво – „отгоре-надолу“, се определя като ключово за пълноценното развитие на потенциала на дадена територия, адекватното мобилизиране на местните ресурси и постигането на икономически растеж.

1.4. Становище „Здравеопазването в България – проблеми и възможни решения“

Становището „Здравеопазването в България – проблеми и възможни решения“ продължава и доразвива позицията на организираното гражданско общество по въпросите на здравеопазването. За разработването му бе

създадена временно действаща комисия (в съответствие с Правилника за дейността на ИСС), а за докладчици бяха определени Божидар Данев, член на ИСС от група 1 – работодатели, и д-р Иван Кокалов, член на ИСС от група 2 – синдикати.

В рамките на разширено заседание на временната комисия ИСС проведе консултация с представители на Национална здравноосигурителна каса, Български лекарски съюз, Национална пациентска организация, Сдружение на общинските болници, директори на болници, експерти.

Разглеждайки за пореден път въпросите на здравеопазването, чрез това становище ИСС постави не само проблемите, но и възможните решения пред системата.

Позицията на ИСС е, че приетите до момента правни, икономически, организационни и др. мерки не се подчиняват на обща концепция и достатъчен обществен и политически консенсус. Постепенно се е формирала погрешната представа, че системата на здравеопазването трябва да се регулира от пазарни принципи, без да е необходим държавен контрол. Въпреки че не отрича недостатъчното финансиране на здравеопазването, ИСС подчертава, че без провеждане на адекватни и последователни реформи увеличаването на средствата в системата ще доведе по-скоро до задълбочаване на деформациите в нея.

В своето становище ИСС изведе някои от най-съществените фактори и причини за неефективността в провежданите реформи през последните години. Конкретна позиция бе изразена и по отношение на осигурителната система, като ИСС счита, че Националната здравноосигурителна каса е натоварена с несвойствени функции, характерни по-скоро за държавна разплащателна агенция. Липсва отчитането на индивидуалния осигурителен принос при медицинското обслужване, като справедливостта на осигурителната система се деформира от наличието на порочната практика на нерегламентирани плащания и липсата на ефективни действия за намаляване броя на здравно неосигурените граждани.

Според ИСС е необходимо да бъде изготвен предварителен анализ за състоянието и системата на управление на здравеопазването, а впоследствие - на базата на широк обществен консенсус, да започне разработване на концепция за прилагане на промени и приемане на здравна стратегия. Съветът счита, че решенията за преодоляване на проблемите в здравеопазването трябва да са надпартийни и водени от обществените интереси. От гледна точка на регионалното планиране и определянето на здравните потребности, по-висока ефективност би могла да бъде постигната чрез приемането на Национална здравна карта, която да предоставя на българските граждани равнопоставеност при достъпа до качествена медицинска помощ.

Наред с останалите си препоръки, ИСС предложи да се обсъди възможността за приемане на стратегия за управление на човешките ресурси в здравеопазването, чрез която да се осигури необходимият кадрови

потенциал в системата. Тя трябва да включва нормативно уреждане на специализацията на кадрите в здравеопазването, механизми за повишаване на тяхната мотивация, възможности за специализация и др. По отношение заплащането на труда на медицинския персонал позицията на ИСС е, че то следва да бъде обвързано в по-голяма степен с резултатите от дейността, придобитата квалификация, опитът и уменията за прилагане на съвременни здравни технологии.

2. Анализи

2.1. Анализ „Преждевременно напускане на образователната система“

Разработването на анализа „Преждевременно напускане на образователната система“ бе разпределено на Комисията по социална политика и на Комисията по труд, доходи, жизнено равнище и индустриални отношения. С него ИСС продължи и задълбочи работата си по проблема, който неизменно присъства в дейността му през последните няколко години¹. ИСС поставя отново на дневен ред въпросите за преждевременното напускане на образователната система в контекста на предстоящия междинен преглед на Стратегия „Европа 2020“. Предложенията и препоръките са разширени и допълнени в резултат от проведените през 2014 г. регионални кръгли маси, организирани от ИСС, в които участие взеха широк кръг представители на местната общественост, вкл. кметове, директори, учители и експерти.

В анализа са проследени актуалните тенденции в равнището на показателя преждевременно напускане и е сравнен напредъкът на България спрямо този на ЕС и останалите държави членки. ИСС още веднъж подчертава единната си позиция, че поставената национална цел за намаляване дела на преждевременното напускане на образователната система от 11% не е достатъчно амбициозна.

С цел допълнително изясняване характера на напускането на училище в България в анализа е направен детайлен преглед на данните на Националния статистически институт (НСИ) за „Учащи и напуснали по причини и степен на образование“. ИСС констатира, че най-често като повод за отпадане през периода 2004-2013 г. се посочват „семейни причини“. По-обезпокоителното е, че заминаването в чужбина е причина с нарастващ интензитет и през периода от трета, достига до втора най-често посочвана причина.

---

¹ Вж. също: становището „Политики за ограничаване ранното напускане на образователната система“ и резолюциите „Проект на Стратегия за превенция и намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020)“ и „Мерки и действия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система“.

ИСС отчете, че недостатъчният контрол по извършването и поддържането на актуална адресна регистрация оказва негативно влияние върху точността на определени статистически данни. Информацията за адрес по местоживееене е необходима при отчитането на вътрешна и външна миграция, обхват в образователната система по населени места и др. Препоръката на ИСС е да се разработи механизъм за електронно подаване на заявления за промяна на постоянен и настоящ адрес, чрез което значително да се облекчи процедурата.

В анализа ИСС разглежда също значението на образованието за трудовата реализация на младите хора в България. Извършен е преглед на участието на младежите (15-24 години) с различна образователна степен на трудовия пазар, вкл. младежи с основно и по-ниско образование, като се подчертава съществуващата правопрпорционална зависимост между образованието и заетостта в страната.

В анализа ИСС изведе нови препоръки по отношение на обхвата и задържането на децата в училище, както и предложения към Плана за изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система 2013-2020 г. ИСС счита, че той трябва да бъде актуализиран с включване на индикатори, които да проследяват брой ученици, участващи в извънкласни, извънучилищни и творчески дейности; брой ученици обхванати в целодневна организация на образователния процес в училищата; относителен дял на населението на възраст 5 - 18 години, включено в задължително предучилищно и училищно образование и др.

Съветът поставя много сериозно въпроса за целодневната организация на образователния процес и особено осигуряването на транспорт за учениците, вкл. и за тези над 16-годишна възраст, до завършване на средно образование. ИСС предлага също да се обсъди възможността за облекчаване преподавателската натовареност на класните ръководители с цел по-пълноценно ангажиране при работа с деца в риск от отпадане от училище.

3. Резолуции

3.1. Резолюция по „Съобщение на Комисията – Годишен обзор на растежа за 2014 г.“

Разработването на резолюцията е заложено в Плана за дейността на Икономическия и социален съвет, а проектът е приет от Пленарната сесия на 27.03.2014 г., като по този начин ИСС продължи своята дейност в контекста на Европейския семестър.

ИСС отбеляза с удовлетворение, че в документите, придружаващи Годишния обзор на растежа (ГОР), Европейската комисия е обърнала по-сериозно внимание на изпълнението на специфичните препоръки за държавите членки. Именно това бе една от основните препоръки в документа на ИСС по предходния ГОР (2013).

В настоящата резолюция ИСС констатира липсата на нови предложения за политики, чрез които да бъдат стимулирани растежът и създаването на работни места. Европейският семестър, насочен към подпомагане и координиране на държавите членки в изпълнението на ангажиментите им по Стратегия „Европа 2020“, не успява да допринесе в достатъчна степен за това. Заложените национални цели, особено по заетостта и бедността, стават все по-трудно достижими. ИСС отбелязва, че все още не се предлагат механизми за координация на фискалните политики, структурните реформи на трудовите пазари и заплатите. Икономическото управление на ЕС следва да бъде насочено към укрепване на социалните аспекти, а специфичните за всяка държава препоръки – към повишаване на растежа и създаване на работни места.

ИСС обръща специално внимание на сигналите за структурни слабости на пазарите на труда и на недостатъчните мерки за борба с безработицата, вкл. младежката и дългосрочната. Субсидираната заетост не води до дългосрочна и сигурна заетост, но за определени групи в риск остава единствена възможност. Допълнителни мерки са необходими за улесняване достъпа до пазара на труда за студенти и младежи мигранти. ИСС призовава и за признаване и популяризиране на добрите примери за организации, проекти и инициативи, насочени към борба с младежката безработица, интеграция на преждевременно напусналите училище или активиране на младежи от групата NEET (не работещи, не учещи и не обучаващи се).

От особено значение, според ИСС, е усилията за възстановяване да бъдат насочени към намиране на нови източници на растеж и повишаване конкурентоспособността на икономиката на ЕС, като тя се базира все повече на знанието и високата производителност. В резолюцията се призовава за разработване на финансови инструменти, които да позволят на малките и средните предприятия (МСП) да получават финансиране без прекомерни обезпечения. ИСС подчертава, че е необходимо да се стимулира предприемачеството, съчетано с прилагането на иновативни бизнес идеи, които имат потенциал да създадат устойчива заетост. За целта е необходим широк набор от мерки и действия, като обменът на добри практики и координирането на усилията между държавите членки могат да бъдат по-успешни от изолираното провеждане само на национални политики.

3.2. Резолюция по „Препоръка за препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи на България за 2014 г. и съдържаща становище на Съвета относно Конвергентната програма на България за 2014 г.“

Икономическият и социален съвет затвърди позицията си на активен участник в обсъждането на важни за страната стратегически документи, като за втора година разработи и прие резолюция по специфичните за България препоръки на Съвета на ЕС. Общата позиция на ИСС е, че най-неотложните предизвикателства пред политиките на страната остават

непроменени. Усилията на институциите отново трябва да са насочени към пазара на труда, образованието, здравеопазването, бизнес средата и пенсионната система.

По отношение пазара на труда ИСС обърна специално внимание на недостатъчно усвоения трудов потенциал на младите хора, тъй като кефициентът на икономическата активност на младежите в България на възраст 25-29 години е един от най-ниските в ЕС. В резолюцията си ИСС направи различни предложения за мерки, чрез които да се подпомогне интеграцията на младежи към пазара на труда и към обществото като цяло. Характерните за младите хора форми на краткотрайна и несигурна заетост (напр. сезонната) затрудняват натрупването на осигурителни права и достъпа до обезщетения за безработица. ИСС препоръча да бъдат разгледани възможностите за законодателни промени, чрез които да се гарантира достъпът на младите хора до осигурителната система.

Конкретно предложение на ИСС, свързано с преходите от образование към заетост е регламентирането на социално подпомагане на младежи за период от четири месеца в размер на 50% от минималната работна заплата. Условието за придобиване право на това подпомагане следва да бъде участието на индивида в подходящи форми за допълнителна квалификация, обучение по ключови компетентности и др. Според ИСС съчетаването на активните политики по заетостта с провеждането на реформи в образованието е добра предпоставка за повишаване качеството на образованието и подобряване пригодността за заетост на младите хора в страната.

По отношение приемането на Закон за предучилищното и училищното образование ИСС подчертава, че чрез него трябва да се регламентират промените в учебните планове и програми, съдържанието на учебниците, както и да се въведат мерки за повишаване финансовата самостоятелност на сектора. Съветът призовава за ускорено въвеждане на дуалната система - обучение чрез работа, и определя като необходимост разширяването обхвата на учебно-тренировъчните форми в професионалните гимназии.

Ключова препоръка на ИСС в сферата на висшето образование е създаването на Национален съвет по въпросите на науката и висшето образование. В него задължително трябва да взимат участие представители на държавната администрация, висшите училища, научни институции и социалните партньори.

С особено внимание ИСС разгледа въпросите и препоръките по отношение на пенсионната реформа в страната. Единната позиция на организираното гражданско общество е, че следва да бъде изготвена дългосрочна стратегия, посветена на реформирането на пенсионната система. Стратегията трябва да се основава на задълбочен диалог, консултации и търсене на консенсус с възможно най-широк кръг заинтересовани страни, вкл. всички парламентарно представени политически сили в Народното събрание.

Във връзка с предложеното от ЕК обвързване на пенсионната възраст с очакваната продължителност на живота ИСС призовава при отправянето на такава препоръка то да бъде съпроводено със задълбочен анализ на европейско ниво. Основен елемент на изследване в него трябва да бъдат различията по отношение на очакваната продължителност на живота след 60-годишна възраст, икономическата активност и заетостта на лицата на възраст 60 – 64 години. В своята резолюция ИСС обърна специално внимание на разликите между тези показатели в България и избрани държави от ЕС.

III. КОНСУЛТАЦИИ И ДИСКУСИИ

През месец март 2014 г. ИСС проведе **публична консултация** по проекта на становище за професионалното образование и обучение. За дискусия по очертаните необходими промени в системата на професионалното образование и обучение в България и по конкретните бележки и предложения на Съвета по внесените Законопроекти за изменение и допълнения в Закона за професионалното образование и обучение бяха поканени представители на законодателната и изпълнителната власт, свързани с разработването на законопроекта.

По време на консултацията участниците представиха своите предложения по проекта на становище и обсъдиха възможните стъпки към по-добро качество и обхват на професионалното обучение и прехода към дуално образование. Направените допълнения и препоръки от консултацията бяха отразени в становището и изпратени до Комисията по труда и социалната политика и Комисията по образованието и науката към Народното събрание във връзка с приемането на Закон за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение.

ИСС организира регионална кръгла маса на тема **"Възможности за развитие на Родопския регион чрез използване на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове и инструментите на трансграничното сътрудничество с Република Гърция"**, която се проведе през месец май 2014 г. в гр. Смолян. Специално участие в кръглата маса взеха президентът на ЕИСК - Анри Малос, и вицепрезидентът на Група I - Брендан Бърнс.

Основните разисквания бяха свързани с възможностите за финансиране на региона със средства от ЕСИФ през програмния период 2014-2020 г. чрез прилагане на новия финансов инструмент „Водено от общностите местно развитие“, както и привличането и подкрепата на публично-частните партньорства. Участниците в дискусиата се обединиха около идеята, с подкрепата на ИСС и ЕИСК, да се създаде форум „Родопи“ като платформа за обсъждане на конкретни действия и проекти за развитие на района, който да отчита позициите на бизнеса, социалните партньори и активните граждани.

През месец май в зала "Изток" на Народното събрание се проведе **публично изслушване на тема "Политики за развитие на изостаналите региони"**. Срещата бе съвместна инициатива на Народното събрание, ЕИСК и ИСС. Във форума участваха народни представители, президентът на ЕИСК - Анри Малос, членове на ЕИСК и ИСС, представители от парламентите на Република Гърция и Република Румъния, членове на българското правителство, представители на държавни институции, кметове и експерти. На публичното изслушване бяха представени основните политики и мерки за развитие на изостаналите райони в България и очертаващите се пред тях предизвикателства.

ИСС предложи да се направи допълнителна оценка на въздействието на всички мерки и програми – изобщо на целия инструментариум, който може да се използва в следващия период по отношение на демографското развитие.

Като продължение на темата от проведените срещи в гр. Смолян и в Народното събрание през месец октомври 2014г. ИСС прие становище на тема **„Възможности за развитие на регионите чрез използване на инструмента „Водено от общностите местно развитие“**.

ИСС бе партньор на Министерството на труда и социалната политика (МТСП) в международен семинар на тема **„Финансови и други механизми в подкрепа развитието на социалната икономика в България. Пазари и инвестиции, социален диалог“**, проведен през месец май 2014 г. в София. На семинара ИСС представи своите позиции по отношение предизвикателствата и възможностите пред развитието на социалната икономика в България. Бяха обсъдени въпросите за финансовите механизми и други такива в подкрепа на развитието на социалната икономика.

През месец юни 2014 г. ИСС бе домакин на **дискусия, посветена на равенството между половете**, организирана съвместно с Министерството на труда и социалната политика. Във форума участваха делегация на Европейския институт за равенство между половете (ЕИРП), водена от Вирджиния Лангбак - директор на ЕИРП, представители на МТСП, членове на ИСС, представители на студентски и младежки организации, на неправителствени организации и на академичната общност. В дискусията бяха обменени мнения и опит в областта на политиката за равенство между половете. ИСС представи своите позиции си и предложенията от своите актове, отнасящи се до разглежданата проблематика.

В партньорство с МТСП и Община Велико Търново, през месец юли 2014 г. ИСС организира в гр. Велико Търново регионална кръгла маса на тема **„Социалната икономика и социалното предприемачество в България – възможности и предизвикателства пред младите хора“**. Целта на форума бе запознаването на всички заинтересовани страни с възможностите и условията за развитие на социално предприемачество, популяризирането на добрите практики на социалните предприятия и

представяне на възможностите пред младите хора в сферата на социалната икономика.

На 5 септември 2014 г. в гр. София представители на организираното гражданско общество от България и на ниво Европейски съюз дебатиряха по проблемите и решенията за заетостта в селските райони на организирана от ИСС и ЕИСК кръгла маса на **тема „Заетостта в селските райони – проблеми и възможни решения“**. В събитието участваха представители на държавната и местната власт, социалните партньори, на неправителствени организации, членове на ИСС и ЕИСК, експерти и медии, както и президентът на Група III на ЕИСК - Лука Жайер.

В рамките на дискусиата бяха направени множество предложения за развитие на селските райони от страна на представителите на ЕИСК, както и от българските участници. Чуждестранните гости на форума подчертаха решаващата роля на гражданското общество за справедливото разпределение на евросредствата, които трябва да стигат не само до големите производители, а и до малките семейни предприемачи. Представители на МЗХ, МИЕ и МТСП запознаха присъстващите с финансовите инструменти, с които разполага България за следващия програмен период 2014-2020 г., предоставени от европейските структурни и инвестиционни фондове и националния бюджет.

Следващият форум, свързан с проблемите на **социалната икономика, социалното предприемачество и младежката заетост**, организиран от Икономическия и социален съвет в партньорство с МТСП и Община Бургас, се проведе през месец октомври 2014 г. в гр. Бургас.

Представители на общинската власт, държавните институции, училищата и ученици поставиха основните проблеми пред младите хора в района. Бяха представени активните и ефективни действия на общината за подобряване на общинската инфраструктура, за създаване на условия и за подкрепа на професионалното развитие и заетост на младите хора. Представители на професионалните училища в града и ученици направиха редица конкретни предложения, които да спомогнат за задържане на младите хора на територията на общината и за успешна им професионална реализация.

През октомври 2014 г. в ИСС се проведе консултация по проект на становище на Съвета на тема **„Възможности за развитие на регионите чрез използване на инструмента „Водено от общностите местно развитие“**. В нея взеха участие представители на администрацията на Министерски съвет, Националното сдружение на общините в Република България, Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на земеделието и храните, Министерство на регионалното развитие и Министерство на образованието и науката, както и на местни инициативни групи. Участниците в консултацията изразиха своите мнения по проекта на

становището и направените конструктивни предложения бяха включени в него.

През месец ноември 2014 г. ИСС проведе **консултация по проект на становище на Съвета на тема „Здравеопазването в България – проблеми и възможни решения“**, в която взеха участие членове на ИСС, представители на Национална здравноосигурителна каса, Български лекарски съюз, Национална пациентска организация, Сдружение на общинските болници, директори на болници, експерти. В дискусиата бяха обсъдени проблемите и насоките за промяна на здравната система и направени конкретни предложения по проекта на становище на Съвета.

В партньорство с Министерство на труда и социалната политика, Министерство на образованието, Община Кюстендил и Областна администрация Кюстендил ИСС организира кръгла маса на тема **„От образование към заетост: възможности за младите хора в област Кюстендил“**, която се проведе в гр. Кюстендил през декември 2014 г. Участниците бяха запознати с актовете на Съвета, отнасящи се до образованието и ранното отпадане от училище, проблемите и добрите практики от региона, възможностите, които предоставят Европейската гаранция за младежта и Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ през новия програмен период.

Представители на областната и общинската администрация, директори на училища и учители споделиха своя опит при справяне с проблема с ранното отпадане от училище, както и добрите практики в използването на европейските програми. По време на дискусиата бяха направени редица предложения и препоръки, които ИСС впоследствие вгради в приетия на 18 декември 2014 г. анализ на тема „Преждевременното напускане на образователната система“.

През февруари 2014 г. ИСС взе участие в публично обсъждане по подготовката на Република България за програмен период 2014-2020 г. Събитието бе заключителен етап в провежданите обществени консултации по текста на Споразумението за партньорство и предхожда старта на официалните преговори с Европейската комисия. По време на обсъждането бяха представени основните промени, направени на база коментарите на Европейската комисия, предложенията от националните партньори в рамките на Работната група за разработване на Споразумението, и проведените обществени обсъждания на документа. Вицепремиер Зинаида Златанова посочи, че резултатите от срещата ще бъдат взети предвид във версията на Споразумението за партньорство, която ще бъде одобрена от Министерски съвет.

Представители на ИСС участваха в третия **Европейски форум за социално предприемачество**, който се проведе през март 2014 г. в палатата на Международния панаир Пловдив. Участие взеха доставчици на социални услуги и НПО, работещи с хора с увреждания, национално представителни организации на и за хора с увреждания, 82 социални

предприятия и кооперации от България, Белгия, Румъния, Италия, Турция и Испания.

В рамките на форума бе представена дейността на ИСС във връзка с развитието на социалната икономика и насърчаване на социалното предприемачество в България. Темата е обект на специално внимание от страна на Съвета през последните три години. Според ИСС това е един нов, устойчив сегмент на икономиката с потенциал за растеж и заетост, но и сектор, който може да спомогне за намаляване на бедността и социалното изключване.

На проведената през месец март 2014 г. в София кръгла маса на тема **"Социалната алтернатива за Европа"** ИСС представи позицията си по социалните алтернативи, пред които е изправена Европа. В дискусията участваха изследователи, политолози, представители на социалните партньори и гражданското общество.

ИСС участва в международна конференция **"Работещи бедни - синдикални политики в подкрепа на най-уязвимите работещи на пазара на труда"**, организирана от КТ „Подкрепа“, която се проведе през месец април 2014 г. в гр. София.

Представител на ИСС участва в проведената през април 2014 г. Национална тристранна конференция **„Заплащането на труда в България“**, организирана от Конфедерацията на независимите синдикати в България (КНСБ). В рамките на събитието бяха дискутирани предложени от синдикатите законодателни промени, които да гарантират ясни процедури, срокове и правила за договаряне на работните заплати на всички нива, производителността и качеството на труда, устойчивите промени в образованието, които да осигурят по-добра квалификация на кадрите.

През юли 2014 г. ИСС участва в конференция **„Необходими мерки за подобряване ефективността на системата на здравеопазването“**, организирана от Федерацията на синдикатите в здравеопазването при КНСБ с цел очертаване на съществуващите проблеми и набелязване на необходимите мерки в областта на здравеопазването. В позицията на ИСС се откритоха три основни проблема, по които да се оформи консенсусна позиция – баланс между солидарност и справедливост, като основен принцип на функциониране на системата, балансиране на обществените и частните интереси в здравеопазването, както и търсене на начини за нейното стабилизиране чрез мерки за повишаване на финансовата и икономическата ѝ ефективност. Беше обърнато внимание и на проблемите, свързани с подготовката и реализацията на младите лекари в България.

ИСС взе участие в кръгла маса на тема **„Финансови рискове при управление на евросредствата – първите 7“**, организирана от вицепремиера по управление на средствата от Европейския съюз през септември 2014 г. Целта на срещата бе да се сформират експертни групи, които да обобщят и да развият мерките за по-добро управление на финансовия риск и за минимизиране на финансовите санкции. По време на

кръглата маса се обсъдиха и необходимостта от законодателни мерки, които да урегулират взаимоотношенията между институциите, ангажирани в процеса, отговорността и начина на обжалване; координацията между различните ключови участници в процеса на управление, усвояване и контрол на средствата от ЕС; необходимостта от укрепване на предварителния контрол и капацитета на Агенцията по обществени поръчки при осъществяване на този контрол и др.

Като продължение на проведената кръгла маса „Финансови рискове при управление на евросредствата – първите 7“, през октомври ИСС участва в дискусия на тема **„По-добри системи за управление и контрол – по-добри резултати“** по инициатива на вицепремиера по управление на средствата от Европейския съюз. В рамките на събитието бяха представени резултатите от дейността на трите работни групи, създадени за обсъждане и адресиране на основните предизвикателства, идентифицирани по време на първата дискусия.

ИСС участва в конференция на тема **„Средносрочни и дългосрочни прогнози за търсенето и предлагането на труд в България“**, организирана от МТСП през септември 2014 г. в София. Създаването на системата за прогнозиране е следствие от препоръка, която Европейската комисия многократно отправя към България.

ИСС участва през декември 2014 г. и във второто мероприятие, организирано от МТСП, посветено на **„Потребностите на работодателите от работна сила с определени знания и умения и активна политика на пазара на труда през 2015 г.“** Целта на срещата бе да се представят резултатите от проведеното проучване сред 2000 работодатели за потребностите от работна сила и дългосрочните прогнози за търсенето и предлагането на труд.

През октомври 2014 г. ИСС участва във форума за представяне на резултатите от дейностите по проект **„Ограничаване и превенция на неформалната икономика“**, по покана на АИКБ. Оценени бяха постигнатият напредък по отношение ограничаването и превенцията на неформалната икономика през периода на изпълнението на проекта 2009 - 2014 г. и посоката на промените в обществените нагласи спрямо неформалната икономика.

ИСС участва в организираната през декември 2014 г. от Синдиката на българските учители при Конфедерацията на независимите синдикати в България международна конференция на тема **„Професионалното дуално обучение в мултикултурна среда“**. В рамките на широка дискусия с директори и учители от професионални училища и експерти стремежът бе да се очертаят съществуващите проблеми и да се набележат необходимите мерки в областта на професионалното обучение за работа в мултикултурна среда.

Представител на ИСС участва и представи позицията на ИСС в проведената през декември 2014 г. национална конференция на тема

„Качеството на Европейския семестър: Годишен обзор на растежа, Специфични за страната препоръки, Национална програма за реформи“. Целта на конференцията бе да се обсъдят акцентите в Годишния обзор на растежа, изпълнението на Националната програма за реформи и специфичните за страната ни препоръки.

IV. СЪТРУДНИЧЕСТВО С ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ, НАЦИОНАЛНИТЕ ИСС НА СТРАНИТЕ – ЧЛЕНКИ НА ЕС, И ДРУГИ СРОДНИ МЕЖДУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ

За Икономическия и социален съвет 2014 г. беше успешна от гледна точка на развитие на международното сътрудничество във важни за Съвета области. Продължено бе ползотворното сътрудничество с Европейския икономически и социален комитет (ЕИСК), както и работата по приоритетни въпроси в рамките на Международната асоциация на икономическите и социални съвети и сродни институции (МАИСССИ). Наред с това ИСС си сътрудничи със съвети, с които работи по сходни направления. През изминалата година приключи и 11-то биенале на ЛАЗЕР „Европа-Работа-Заетост“, в рамките на което ИСС беше активен партньор и допринесе съществено за неговия успех.

По отношение на международната си дейност през 2014 г. ИСС продължи да следва вече възприетата линия за участие във форуми и в подготовка на съвместни документи от различен характер – доклади, проучвания, публикации и др., съобразно своите приоритети в работата на национално ниво. Участията в различни събития – конференции, семинари и др., и осъщественият обмен на опит бяха от полза за цялостната дейност през годината.

ЕИСК е основен партньор на ИСС в международен план и съвместната работа е интензивна и изключително ползотворна.

През месец май 2014 г. президентът на ЕИСК - Анри Малос, и Брендан Бърнс – вицепрезидент на Група I в ЕИСК, посетиха България по покана на българския ИСС. В рамките на визитата представителите на ЕИСК взеха участие в два форума - в организираната от ИСС кръгла маса на тема **„Възможности за развитие на Родопския регион чрез използване на средствата от фондовете на Европейския съюз и инструментите на трансграничното сътрудничество с Република Гърция“** и в публичното изслушване, проведено в Народното събрание на тема **"Политики за развитие на изостаналите региони"**.

През изминалата година ИСС участва в няколко ключови инициативи на ЕИСК.

На 26-ти и 27-ми ноември 2014 г. в Никозия, Кипър се проведе ежегодната **Годишна среща на върха на икономическите и социални съвети и сродни институции от Евро-Средиземноморския регион –**

ЕВРОМЕД. Срещата, която е от стратегическо значение за страните от региона, събра над 80 участници от 30 държави, представители на икономически и социални съвети, неправителствени организации, университети, посланици, членове на ЕИСК и др. Показателно за значимостта на форума беше и присъствието на президента на ЕИСК – г-н Анри Малос. В рамките на тази двудневна среща беше подчертана необходимостта от установяването на тесни взаимоотношения между представителите на гражданското общество, за да се посрещат предизвикателствата в региона. Особено внимание беше обърнато на възможността, която трябва да бъде осигурена на младежите и жените, за да получат образование, да успеят като предприемачи и да имат условия на труд, които да им гарантират социална защита. Беше обърнато внимание на социалната икономика като възможност за излизане от бедността, социалното изключване и сивата икономика. Подчертана бе ролята на организираното гражданско общество за развитие на демокрацията в страните от региона. С оглед приетите от ИСС актове през предходни години по проблеми, съвпадащи с разглежданите на срещата, и подготовката през 2014 г. на становище по проблемите на образованието участието във форума беше ползотворно от гледна точка възможностите за споделяне на опит и проследяване на тенденциите по ключови проблеми в останалите страни от региона. Форумът завърши с приемането на декларация и отправяне на призив към Европейската комисия да обърне нужното внимание на Евро-Средиземноморския регион в очертаването на бъдещите европейски политики.

ИСС взе участие и в **Годишната среща на президентите и главните секретари на икономическите и социални съвети на страните - членки на ЕС и ЕИСК**, състояла се на 13-ти и 14-ти ноември 2014 г. в Париж, Франция. Специално във връзка с провеждането на форума, посветен на работата на мрежата на икономическите и социални съвети в ЕС, по-рано през годината домакините от френския съвет проведоха изследване (със съдействието на 20 национални ИСС, в т.ч. и българския) за ролята на икономическите и социални съвети и очакванията на гражданското общество спрямо ЕС. Резултатите от това изследване бяха представени и обсъдени, като бе направен преглед на стратегия „Европа 2020“ и единодушно бе приета декларация от срещата.

През втория ден на форума се проведе конференция на тема **„Икономическите и социални съвети и очакванията на гражданското общество“**. В рамките на четири последователни кръгли маси се дебатираха европейски въпроси, като представянето на позицията на българския ИСС беше в рамките на кръгла маса под надслов „Как националните икономически и социални съвети и ЕИСК могат да помогнат за възстановяване на доверието в Европа?“. В представянето на българския опит акцентът беше поставен върху организирането на консултации, дискусии с представители на организираното гражданско общество,

институциите, неправителствени организации, социални партньори и др. по стратегически и обществено значими за страната въпроси. Представена беше и ползата от проведените регионални кръгли маси през 2014 г. както за възвръщане доверието на гражданите в Европа, така и за фокусиране на вниманието върху значими и актуални проблеми на местно ниво.

Годишната среща на икономическите и социални съвети и сродни институции в ЕС и ЕИСК е форум, на който се обсъждат насоките в работата на националните ИСС, допирните точки в дейностите им и механизмите за сътрудничество и ползотворна съвместна дейност.

На 27-ми и 28-ми ноември 2014 г. ИСС участва в провения се осми годишен медиен семинар, организиран от ЕИСК в партньорство с Европейския съюз за радио и телевизия на тема **„Европейските медии и информираното гражданско общество“**. Целта на семинара бе да се очертаят насоките за насърчаване на сътрудничеството на институциите с медиите и да се дискутира как гражданите могат да се включат в европейския дебат.

Работата по стратегия „Европа 2020“ и заложените в нея цели за изпълнение е сред приоритетите в дейността на ИСС. В тази връзка през 2014 г. ИСС взе участие в два ключови форума.

На 8-ми и 9-ти септември 2014 г. в Брюксел се проведе Шести кохезионен форум на Европейската комисия на тема: **„Инвестиции за растеж и работни места: насърчаване на развитието и доброто управление в регионите и градовете на ЕС“**, в който участие взе и българският ИСС. На форума се обсъди как следващото поколение може да допринесе за възстановяване на европейската икономика. Основа на изказванията и дебатите бяха данните и изводите от публикувания през юли 2014 г. Шести доклад на Европейската комисия за икономическо, социално и териториално сближаване и постигнатите резултати по целите за растеж на стратегия „Европа 2020“. Участието на ИСС беше концентрирано в една от заложените в програмата тематични сесии, озаглавена „Как да се изградят ефективни партньорства и споразумения за многостепенно управление“. Поставени на обсъждане бяха въпросите за координация и допълняемост между средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове, опростяване на правилата за бенефициентите и използване на местни инициативи за развитие.

ИСС поддържа постоянно тясно сътрудничество с Координационата група по стратегия „Европа 2020“ в ЕИСК и взе участие в организираната от Комитета конференция на високо равнище на тема: **„Към по-ефективна Европа 2020: предложенията на гражданското общество за насърчаване на социалното приобщаване и конкурентоспособността в Европа“**. Конференцията се проведе на 4-ти и 5-ти декември 2014 г. в Рим, Италия като част от дейностите в рамките на италианското председателство на Съвета на ЕС. На форума беше обсъдено

актуалното състояние на стратегия „Европа 2020“ във връзка с междинния преглед на изпълнението ѝ през първите четири години.

Освен с участие в отделни инициативи ИСС се включва активно и в подготовката на различни публикации и изследвания. През 2014 г. ИСС се присъедини в подготвяно от ЕИСК проучване за участието на неправителствените организации в работата на националните икономически и социални съвети в ЕС и ролята, която имат в националното програмиране на структурните фондове.

Като член на Международната асоциация на икономическите и социални съвети и сродни институции (МАИСССИ) българският ИСС подкрепя дейността на асоциацията и допринася в експертен план както при провеждането на форуми, така и при подготовката на доклади и др. документи, засягащи теми, представляващи интерес и за българския съвет.

От 15-ти до 21-ви септември 2014 г. ИСС взе участие в третото издание на инициативата **Международно лятно училище**, организирано от МАИСССИ, чийто домакин бе Руската обществена палата. Акцентът бе върху ролята на гражданското общество за развитието на националната конкурентоспособност и в тази връзка се обърна особено внимание на развитието на публичните институции и конструктивното взаимодействие между гражданското общество и държавните структури.

На 8-ми и 9-ти октомври 2014 г. ИСС участва в организираната от МАИСССИ в Атина международна конференция на тема **„Социалният диалог, индустриалните отношения и гражданският диалог: какви са решенията и каква е ролята на икономическите и социални съвети и сродни институции в променящите се общества?“** В рамките на два дни се разискваха въпроси, свързани с развитието на индустриалните отношения в настоящата криза, ефективността на социалния диалог, модела на индустриални отношения и ползите за работещите и икономиката. Основен акцент бе поставен върху промените в работните организационни системи и обучението. В този контекст бяха представени основните изводи и препоръки на българския ИСС по отношение на професионалното образование и обучение и на висшето образование в България.

През изминалата година ИСС се включи активно и в експертната работа на МАИСССИ при подготовката на редица съвместни документи. Основната работна тема на асоциацията за периода 2013 – 2015 г. е **„Националният човешки капитал и новите източници на национална конкурентоспособност“**. Отчитайки актуалността на темата и специфичните предизвикателства пред конкурентоспособността на развиващите се страни, българският ИСС отпрати конкретни препоръки при изготвянето на документа, а неговите предложения бяха отразени в доклада. В най-голяма степен съветът акцентира върху нуждата от достъп до образование като фактор за подобряване качеството на човешкия капитал.

В рамките на сътрудничеството си с Икономическия и социален съвет към ООН (ECOSOC) МАИСССИ определи работна група, която да подготви

документ от името на асоциацията за срещата на високо ниво на ECOSOC през месец юли 2014 г. в Ню Йорк на тема **„Посрещане на съществуващите и новите предизвикателства за изпълнение целите на хилядолетието за развитие през 2015 г. и за запазване ползите от развитието в бъдеще“**. При изготвянето на доклада бяха възприети основни препоръки на българския ИСС, като нашият съвет участва във всички етапи от подготовката на доклада и оказва експертна подкрепа при окончателното му оформяне.

МАИСССИ работи в тясно сътрудничество и с Комисията по статута на жените в ООН и през 2014 г. подготовката на обобщена позиция от името на асоциацията беше възложена на ИСС на Италия. Българският ИСС подпомогна експертно италианския съвет при подготовката на документа, който беше представен на заседание в ООН през месец март.

Още една работна група в рамките на МАИСССИ – по линия на сътрудничеството с Международната организация по труда (МОТ) беше натоварена с подготовката на доклад от името на асоциацията. Документът беше подготвен за международната конференция на МОТ в Женева през юни 2014 г. на тема **„Преходът от неформална към формална икономика“**. ИСС се включи в изготвянето му, подпомагайки експертно докладчика с отправени бележки, съдържащи както общи препоръки, така и съвсем конкретни предложения. В окончателния вариант на доклада бяха отразени препоръките на ИСС да се обърне особено внимание на уязвимите групи от обществото и да се проследят последствията от участието в неформалната икономика.

Активното включване на българския ИСС в работата на МАИСССИ през 2014 г. беше особено полезно от гледна точка на експертния принос на Съвета в работата на асоциацията по отделни направления. Наред с това редица предложения от актове на съвета намериха място и в документи на асоциацията и бяха представени пред аудитория от най-високо ниво. Безспорна беше и ползата от гледна точка на споделяния опит, запознаването с добри практики на сродни институции и формирането на единни позиции по ключови въпроси.

През 2014 г. ИСС си сътрудничи изключително активно и с Френската лаборатория за социални изследвания и иновации – ЛАЗЕР. Като партньор на ЛАЗЕР ИСС участва в серия от форуми в рамките на 11-то биенале, под надслов **„Европа – работа – заетост“**. Форумите имаха за цел да организират обмен на идеи с европейските социални партньори, работодатели и синдикати - както на национално, така и на наднационално ниво, за техните практики, роля и начините им за включване в обсъждането на стратегическите икономически и социални въпроси, отнасящи се до бъдещето на Европа в контекста на глобализацията.

Тази 11-та сесия от цикъла биеналета на ЛАЗЕР се проведе чрез семинари в различни страни, засегнати от икономическата криза - Гърция, Испания, Италия и приключи в Париж, Франция.

Началото бе поставено с участие в работна среща на 23.01.2014 г. в Брюксел. Формулирани бяха насоките, които ще бъдат следвани в предстоящите форуми, като бяха определени трите основни теми, които да залегнат в цялостната програма на биеналето: развитието на индустриалните отношения в настоящата криза, промените в системите за организация на труда, включването на социалните партньори в търсене на икономическо, социално, индустриално и финансово решение за изход от кризата.

ИСС беше представен и на провеля се на 19-ти и 20-ти юни в Рим семинар на ЛАЗЕР на тема **“Настоящата криза в Европа разклаща основите на индустриалните отношения”**. По време на форума беше подчертано негативното влияние на кризата върху индустриалните отношения, децентрализацията на колективните преговори и намаляването на договорените трудови и социални стандарти. Представени бяха редица интересни изследвания, в т.ч. изследване на Европейския синдикален институт за участието на наемни работници в Европа в органи за надзор и управление.

На 18-ти септември 2014 г. в Мадрид се проведе следващият семинар в рамките на 11-то биенале, с акцент отражението на кризата в Европа върху индустриалните отношения и ролята на социалните партньори за излизане от ситуацията. В хода на дебатите се откриха редица проблеми на заетостта и безработицата в периода преди и след кризата, чието проявление е характерно за всички европейски страни и разрешаването им изисква по-голямо внимание от страна на националните правителства и европейските институции. На преден план бяха изведени предимно голямата диференциация на заетостта по икономически сектори; значителният и нарастващ брой на хората, работещи на непълно работно време; по-честите случаи на свръхквалификация на хората при заемането на определени работни места.

ИСС взе участие и в заключителния семинар от 11-то биенале на ЛАЗЕР **„Европа – работа – заетост”**, който се проведе на 27-ми и 28-ми ноември в Париж. По време на форума бе подчертана сложната икономическа ситуация в Европа и необходимостта от бюджетни икономии, в контекста на които беше очертана и ролята на социалната политика. Като особено решаващи въпроси бяха открити възможностите за преодоляване на съществуващите регионални и национални различия; ролята на икономическите и социални съвети в процеса на вземане на решения по наболелите и задълбочили се в периода на кризата социални проблеми; необходимостта и пътищата за постигане на по-голяма ефективност на пазара на труда - проблемите при прилагането на принципите на колективното трудово договаряне, различията в мненията относно прилагането на минимална работна заплата на национално и/ или на европейско равнище и др.

Семинарите в рамките на 11-то биенале на ЛАЗЕР „Европа – работа – заетост“, предвид участващите в тях представители на разнородни организации и от различни сфери, дадоха възможност да се обсъдят и анализират от всички гледни точки ключови общоевропейски въпроси и да се разискват в детайли отделните теми, заложи в програмата. Дебатите в тази поредица от събития до голяма степен покриваха въпросите, обект на обсъждания и на национално ниво в рамките на българския ИСС.

През 2014 г. ИСС продължи да развива двустранното сътрудничество с национални икономически и социални съвети, с които в най-голяма степен има сходство по отношение насоките в работата си и следователно съвместната дейност би била от най-голяма взаимна полза.

На 20.03.2014 г. в Атина се състоя двустранна среща между гръцкия и българския ИСС. Срещата се проведе по покана на президента на ИСС на Гърция с цел да се обсъдят възможностите за развитие и задълбочаване на сътрудничеството между двата съвета. Обсъдиха се възможностите за съвместна работа по социалната икономика, младежката безработица и миграцията.

ИСС участва и в международна конференция, организирана от ИСС на Гърция, в рамките на гръцкото председателство на Съвета на Европейския съюз на тема **„Цялостна и обща европейска миграционна политика: какви са предизвикателствата за сътрудничество с трети страни?“**, която се проведе на 30-ти юни, 2014 г. в Атина. Акцентът в програмата бе върху сигурността на границите на ЕС и нелегалната имиграция, човешките права, социалната интеграция на имигрантите и интензивната миграция в рамките на ЕС, породена от финансовата и икономическата криза. В първата работна сесия, посветена на „Политики в областта на граничния контрол: сигурност и нелегална имиграция“, беше представена позицията на българския ИСС. Предвид заложените в програмата теми за обсъждане по-специално внимание се обърна и на предложенията, които ИСС е отправил в свое становище, отчитайки проблемите на миграцията като фактор за демографската криза в България, състоянието на националния трудов пазар, икономическото и социалното развитие на страната.

В отговор на покана от ИСС на Испания българският ИСС предостави статията **„Икономическият и социален съвет на България – 10 предпоставки, за да се нарече „граждански парламент“** за включване в книгата „Икономическите и социални съвети в Латинска Америка и в Европейския съюз. Добри практики на социалния диалог“, официално представена през месец декември 2014 г.

V. ПРЕПОРЪКИ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ НА ИСС, НАМЕРИЛИ ОТРАЖЕНИЕ В ПРИЕТИ ПОЛИТИКИ, АКТОВЕ И РЕШЕНИЯ НА ИНСТИТУЦИИТЕ НА ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА И ЗАКОНОДАТЕЛНАТА ВЛАСТ ЗА 2014 Г.

В този раздел са представени по тематични направления предложенията, препоръките и мерките, заложи в документи и

инициативи на ИСС, намерили през 2014 г. отражение в стратегии, програми, планове, политики и мерки за икономическото и социалното развитие в България.

ТЕМАТИЧНО НАПРАВЛЕНИЕ: *ЕВРОПЕЙСКИ СЕМЕСТЪР*

През 2014 г. в рамките на Европейски семестър за координация на икономическите политики на страните - членки на Европейския съюз, ИСС разработи по собствена инициатива и прие **резолюции по „Съобщение на Комисията – Годишен обзор на растежа 2014 г.“** и по **„Препоръка за препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи на България за 2014 г. и съдържаща становище на Съвета относно Конвергентната програма на България за 2014 г.“**

РЕАЛИЗИРАНИ ПРЕПОРЪКИ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ НА ИСС

1. ИСС отново изрази позицията си, че при новото икономическо управление на Европейския съюз е целесъобразно **да се пристъпи към опростяване на процесите**. Към момента графикът на Европейския семестър включва широк набор от различните инструменти за анализ и координация на икономическите политики, представляващи сложен механизъм, с който, за съжаление, могат да работят съвсем малък кръг европейски и национални експерти.

- С публикувания през ноември 2014 г. Годишен обзор на растежа (ГОР) 2015 г. ЕК започна и процес на рационализиране на Европейския семестър, за да засили политическата ангажираност и да предостави възможност за по-задълбочени дискусии. Основната промяна за 2015 г. е решението ЕК да публикува единен, всеобхватен аналитичен документ за всяка държава членка, който ще бъде предоставен през месец март. Документът ще съдържа оценка за напредъка при изпълнението на специфичните препоръки за 2014 г., както и задълбочен преглед за напредъка на държавите членки, посочени в Доклада за ранно предупреждение за 2015 г. Оценката на ЕК ще бъде изготвена въз основа на информацията за изпълнението на препоръките за 2014 г., предоставена в рамките на двустранните срещи през декември 2014 г. и в началото на 2015 г. По-ранното публикуване на аналитичния документ ще даде възможност държавите членки чрез Националните си програми за реформи да отговорят, какви допълнителни мерки на политиките ще предприемат. Това ще позволи и по-добра подготовка на държавите членки за обсъждането на проектопрепоръките.

2. Според ИСС и през 2015 г. най-съществени за излизане от кризата, наред с фискалната консолидация, остават политиките в подкрепа на заетостта и тези, насърчаващи иновациите и растежа на производителността. Настоящата ситуация на пазара на труда е следствие най-вече от липсата на растеж и недостатъчното прилагане на поети на

равнище ЕС ангажименти за структурни реформи на пазара на труда и на системите за образование и обучение. Затова ИСС призовава да бъдат анализирани по-задълбочено и идентифицирани истинските причини за допълнителното влошаване на ситуацията на европейските трудови пазари. Същевременно специфичните за всяка държава препоръки да бъдат по-конкретни и ЕК през този семестър да изисква от страните членки по-ефективно изпълнение на поетите ангажименти.

- В рамките на цялостния подход на Европейската комисия за подпомагане създаването на работни места и за възстановяване на икономическия растеж в Европа, в своя годишен обзор на растежа за 2015 г. Комисията препоръчва да бъде провеждана икономическа и социална политика, която се гради на три основни стълба: 1) стимулиране на инвестициите, 2) подновен ангажимент за структурни реформи и 3) фискална отговорност.

3. Икономическият и социален съвет призовава за ясен политически ангажимент към ускорено изготвяне на Споразумението за партньорство за периода 2014 – 2020 г. и програмите към него, при диалог и консенсус със социалните партньори и структурите на организираното гражданско общество, при отчитане на икономическите реалности в България и предизвикателствата в бъдещото развитие на страната, както и при ползване на натрупания опит през настоящия финансов период (УСЕФ).

- В резултат на проведените консултации и публични обсъждания в актуализираното и подписано през месец август 2014 г. от ЕК Споразумение за партньорство са отразени голяма част от предложенията и препоръките на членовете на съвета и социалните партньори.

4. ИСС препоръчва при доразработването на индикативното разпределение на средствата от ЕС по тематични цели, основни резултати и фондове да се отчете договорността на европейско равнище 25 % от средствата от ЕСФ да бъдат насочени към тематични цели 8 - Насърчаване на заетостта и подкрепа за мобилността на работната сила и 9 - Насърчаване на социалното приобщаване и борба с бедността (особено за насърчаване на заетостта и подкрепа мобилността на работната сила (УСЕФ).

- Средствата, които България ще отдели за мерки по тематични цели 8 и 9 - като дял на Европейския социален фонд от Структурните фондове за 2014-2020 г., възлизат на близо 29%.
- Други конкретни предложения и препоръки от документа на ИСС, касаещи отделните оперативни програми и имащи отношение към текстовете на Споразумението за партньорство, са в процес на отразяване от ресорните министерства.

ТЕМАТИЧНО НАПРАВЛЕНИЕ: ПОДОБРЯВАНЕ НА БИЗНЕС СРЕДАТА

В БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА

1. В своята резолюция „Подобряване на бизнес средата в България чрез по-добро регулиране“ (ПБСБ) ИСС отбеляза, че принципът на **мълчаливото съгласие**² следва да бъде разширен като обхват и да бъде въведен в специалната нормативна уредба.

- ИСС изрази своята удовлетвореност от факта, че това негово предложение е в процес на изпълнение. То е разписано в **Третия пакет от мерки за намаляване на регулаторната тежест**, приет с Решение № 90 на МС от 17 февруари 2014 .

2. В становището „Възможности за намаляване на административните пречки и подобряване на бизнес средата в България“ (НАППБС) ИСС обърна специално внимание на **въвеждането и администрирането на регулаторните режими от страна на общинските администрации**. Съветът отбеляза, че Законът за местното самоуправление и местната администрация твърде общо фиксира рамките на правомощията на общините да определят изисквания за дейността на физическите и юридическите лица на територията на общината.

- Обоснованата препоръка на ИСС е взета предвид в прилагането на мярка: **„Конкретизиране на условията, при които общините могат да въведат и администрират регулаторни режими“**, заложен в **Третия пакет от мерки за намаляване на регулаторната тежест (приет с Решение № 90 на МС от 17 февруари 2014)**. Конкретизирането на чл. 21, ал. 1, т.13 от Закона за местното самоуправление и местната администрация ще има за цел да уточни изчерпателно условията, при които общините могат да въведат и администрират регулаторни режими.

3. В резолюцията на ИСС по „Препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи на България за 2013 г. и за представяне на становище на Съвета относно Конвергентната програма на България за периода 2012-2016 г. (SWD(2013) 352 final)“ (НПР'13-КП) беше подчертана **необходимостта от разширяване източниците на финансиране за микро-, малкия и средния бизнес** чрез поощряване на микрокредитирането, създаване на гаранционни и рискови фондове, насърчаване на участието в проекти, финансирани от европейските фондове.

- В **Национална стратегия за насърчаване развитието на малките и средните предприятия 2014-2020 (приета от МС на 23.01.2014 г.)** препоръката на ИСС е взета предвид. Сред изброените

² В ЕС „мълчаливото съгласие“ в рамките на всички или повечето режими за регистрация, включително регистрация на фирми и търговци, се прилага относително масово. Широтата на прилагането на този принцип, според ОИСР, е критерий за качество на държавната бюрокрация.

насоки за действия за насърчаване на предприемачеството се отбелязват съответно облекчаване на условията за стартиране на бизнес, облекчаване достъпа до финансиране чрез действащи и нови програми с приоритет за стартиращи предприятия, създаване на програми за стартиращи предприятия особено с целева група младежи, жени и др., развиване на фондове за рисков капитал и дялово инвестиране, включително и чрез Българската банка за развитие, и развитие на бизнес инкубатори и центрове за предприемачество.

4. В своята резолюция „Подобряване на бизнес средата в България чрез по-добро регулиране“ ИСС призова за вписване на всички регулаторни режими в общ публичен регистър, достъпен за всички граждани. Съветът счита за целесъобразно вписването на режим в публичния регистър да се извършва след одобряване в рамките на специална работна група. Тя следва да включва председателят на НСТС, представители на централните административни органи, които въвеждат или администрират режими, както и представители на социалните партньори.

- Тази препоръка на ИСС е частично изпълнена. В Закона за администрацията се регламентира създаване на Административен регистър, който да съдържа информация за различните регулаторни режими, вкл. лицензионни, регистрационни, разрешителни и режими, приравнени до разрешителните. Към момента такъв електронен регистър е изграден³, като дори е изпълнена препоръката на ИСС за включване на информация за подробно описване на необходимите документи за получаване на документ, свързан със съответен регулаторен режим. Все още не е отразена препоръката на ИСС за ограничаване на броя и обхвата на регулаторните режими до произтичащите от членството на България в ЕС. Може да се желае още по отношение предложението на ИСС да се подобри мотивирането и предварителното обсъждане при създаването на нови регулаторни режими.

ТЕМАТИЧНО НАПРАВЛЕНИЕ: ПАЗАР НА ТРУДА

Значителен дял от работата на ИСС е посветен на проблемите на пазара на труда. През годините Съветът е отправял различни предложения и препоръки, изведени както в актове, посветени на конкретен проблем на трудовия пазар, така и в документи по актуални теми от обществения живот.

1. В резолюция **„Действия в подкрепа на младите хора и борбата с младежката безработица в България“ (МБ)** ИСС обобщил основните проблеми и предизвикателства, пред които са изправени младите хора по отношение на своето образование, трудова реализация,

³ <http://ar2.government.bg/ras/index.html>

професионално развитие и съвместяване на трудовия и семейния живот. ИСС акцентира върху **политиките за насърчаване на младежката заетост и ограничаване на безработицата, като предложи:**

1.1. Законодателно уреждане на стажантски програми и практически обучения на работното място посредством договор за стажуване, който следва да бъде регламентиран в Кодекса на труда (КТ). В договора страните задължително следва да договорят всички детайли, засягащи стажуването, като продължителност, форма и място за провеждане, права и задължения на стажанта и наставника, както и трудово възнаграждение за периода на стажуване. Предложението на ИСС е времетраенето на договора за стажуване да е не повече от 12 месеца, а месечното възнаграждение - не по-малко от минималната месечна работна заплата за страната.

- Призивът на ИСС за комплексно законодателно уреждане на стажантски програми и практически обучения на работното място намери отражение при промяната на Кодекса на труда, гласувана през март 2014 г. от 42-^{то} Народното събрание на Република България. Чрез създадените нови членове в КТ - 233а, 233б и 233в се регламентират условията на трудовия договор за стажуване, както и продължителността, която да е не по-малко от 6 и не повече от 12 месеца.

1.2. Предприемане на мерки за намаляване административната тежест, с която е съпроводено субсидирането на работодателите за наемане на младежи и стажанти и ускоряване на електронизацията на услуги и процеси.

- ИСС е удовлетворен от разработването и прилагането на уеб-система на МОН, както и създаването на уеб-портала по проект „Студентски практики“. Порталът дава възможност за задълбочаване на взаимоотношенията на висшите училища с бизнеса. Същевременно се подобрява качеството на образованието чрез предоставяне на възможности на студентите за придобиване на практически опит⁴.

1.3. Реформиране на Агенцията по заетостта (АЗ) като ключовата институция за реализация на мерките по заетостта с цел предлагане на комплексни индивидуални услуги съобразени с потребностите на пазара на труда, и за подобряване диалога на публичната служба по заетост с частните работодатели.

- В **актуализирания Национален план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014–2020 г. (НПИЕГМ)**, както и в **Националния план за действие по заетостта през 2015 г. (НПДЗ)** се предвижда подобряване на съгласуваността между

⁴ <http://praktiki.mon.bg/sp/?m=14>

предлагането и търсенето на знания и умения чрез провеждане на ежегодно наблюдение от АЗ над работодателите за проучване на техните потребности от работна сила с определени характеристики. На тази основа ще се планират и организират обучения за придобиване на професионална квалификация и ключови компетентности от безработните младежи.

- ИСС изразява своята удовлетвореност, че в **НПДЗ 2015** един от основните приоритети на националната политика по заетостта е повишаване ефикасността и качеството на услугите на АЗ и по-добро взаимодействие с частните трудови посредници. Една от поставените цели е да се повиши капацитетът на служителите, които работят с клиенти, и да се подобри индивидуалният подход чрез създаване качествени профили на търсещите работа лица. През 2015 г. АЗ ще насочи усилията си към повишаване на ефикасността и качеството на услугите, както и към подобряване на взаимодействието с частните трудови посредници и предприятията за осигуряване на временна работа като партньори на пазара на труда.

1.4. По-рентабилно изразходване на публичните средства за осигуряване на краткосрочна субсидирана заетост при младежите с основно и по-ниско образование. Необходимо е активните мерки да са предшествани от предоставяне на възможности за завършване на по-висока степен на образование и придобиване на основни компетенции, търсени на пазара на труда, като: владееене на поне един чужд език, компютърни умения, включително и базов софтуер, умение за работа в екип, добри комуникационни умения и др. ИСС счита, че след повишаване степента на образование и пригодността за заетост на младия човек е от първостепенна необходимост да придобият практически опит и да получат първия си трудов договор, включително и чрез субсидирана заетост.

- ИСС изразява удовлетвореност, че в **НПИЕГМ** е заложен целенасочена работата с всеки младеж до 25 г. за осигуряване на заетост и/или обучение, вкл. осигуряване на мотивационно обучение. Фокусът е върху придобиването на знания и умения от младежта за адаптиране към работната среда – развиване на умения за общуване, работа в екип, самостоятелно организиране на работния процес и др.

1.5. Да се стимулира неформалното образование чрез пълноценно организиране на свободното време на младежите за придобиване на ключови знания и умения и признаване и акредитация на придобитите знания, уменията и компетентности.

- В **„Стратегията за учене през целия живот 2014-2020“ (СУЦЖ)** е заложен развитието на възможности за неформално и самостоятелно учене за личностно и професионално израстване. Предвижда се подкрепа за младите хора за придобиване на ключови

компетентности посредством неформално обучение и осигуряване на условия за признаване и зачитане на постигнатите резултати.

- Препоръката на ИСС относно развитието и признаването на неформалното образование намери израз и в **Плана за действие за изпълнение на Стратегията за учене през целия живот (2014-2020)**. В него е заложена дейност по разширяване използването на Европейската система за идентифициране, оценяване и сертифициране на знания, умения и компетентности – документите Европас и Европейски паспорт на уменията.

1.6. Младежките организации в страната пълноценно да участват в процеса на изпълнение на Европейската гаранция за младежта в ролята им на трудови посредници чрез подобряване на диалога и комуникацията с младежите, особено с тези, които нямат регистрация в Бюрата по труда.

- В **НПДЗ 2015** е посочено, че ще се разчита на младежките организации, които за първи път са привлечени като партньори. Заложени са действия за популяризиране и представяне на работата по Гаранцията за младежта на достъпен и разбираем език от младите хора.
- Чрез **актуализирания НПИЕГМ** се предоставя съществена роля на младежките НПО, които ще могат да информират и насочват младежи без регистрация в Бюрата по труда. Младите хора, които не желаят да се регистрират към АЗ ще бъдат информирани за възможностите, които предлагат частните трудови борси и предприятията за временна заетост.

1.7. Включването на социалните партньори при прилагането на „Гаранцията за младежта“ е ключов момент за ИСС. Мерките, които ще се предприемат в рамките на схемата „Гаранции за младежта“, насочени към повишаване на уменията и компетентността да се изготвят в диалог със социалните партньори.

- В **НПДЗ 2015** са заложени дейности по обучение на безработни лица от уязвимите групи на пазара на труда чрез обучение, стажуване и заетост, като тези дейности ще се осигуряват по проектите на социалните партньори - КНСБ, КТ „Подкрепа“, АИКБ, БСК. Предвижда се провеждане на мотивационно обучение, професионално ориентиране, обучение за придобиване на професионална квалификация и на ключови компетентности.
- Отново в **НПДЗ 2015** е посочено, че включването на работодателските организации при прилагането на „Гаранцията за младежта“ е *„не просто необходимост, а задължително условие за постигане на успех – без работни места няма трайно решение на проблема с младежката безработица“*.

1.8. Съобразяване с нуждите на индивида. Предвид специфичните за България условия, в които следва да се прилагат политиките за младежта, ИСС препоръчва отправените към младежите предложения за обучение, квалификация, заетост, стаж или чиракуване да се осъществяват чрез индивидуален подход при всяко лице т.е. да бъдат съобразени преди всичко с нуждите на индивида, неговото семейно и материално положение, степента на образование и др. Освен това е необходимо те да бъдат съобразени с регионалната специфика, възможностите за заетост, стаж или продължаващо обучение в сфера/ бранш на стопанския живот, решаващ за развитието на региона.

- В **НПДЗ 2015** е записано, че на всеки новорегистриран в бюрата по труда младеж ще се изготвя индивидуален план за действие, съответен на неговия профил. Действията на трудовия посредник и на младежа ще бъдат съобразени с индивидуалния план, който ще се актуализира при настъпили промени в профила и/или промяна в нагласите и желанието за реализация на младия човек. Услугите, предоставяни от трудовите посредници – информирание, консултиране, насочване към субсидирани работни места или към първичния пазар на труда, ще бъдат допълвани от предоставяните услуги от мениджъри на случай и психолози.

1.9. Подобряване на диалога между публичните институции, работещи в областта на заетостта и частните работодатели, оценяване на техните потребности и информирание за допълнителните възможности за наемане на уязвими лица, които търсят работа, с цел гарантиране на бързи преходи.

- В **НПДЗ** се предвижда изпълнение на дейностите по проект „Изграждане на система за прогнозиране на потребностите от работна сила с определени характеристики“, целта на което е да подпомогне постигането на по-добро съответствие между търсенето и предлагането на умения на пазара на труда в България. АЗ е натоварена да проучи и идентифицира потребностите на работодателите от работна сила с определени характеристики в краткосрочен и средносрочен аспект.

1.10. Планираният прием във висшите училища да е съобразен с настоящите и бъдещите потребности от вида квалифицирани кадри на пазара на труда и периодично актуализиране на учебните програми, съобразно нуждите на бизнеса и съвременните методи на преподаване. ИСС счита за наложително да продължи развитието на рейтинговата система във висшето образование и резултатите от нея реално да се прилагат при определяне на план-приема, при въвеждането на нови специалности, подготовката на преподаватели, отпускането на средства, при акредитацията на висшите училища и др.

- Препоръката на ИСС е взета предвид в **НПДЗ**. Сред изброените насоки за действия е схемата за „Актуализиране на учебните програми във висшето образование в съответствие с изискванията на пазара на труда“, чието действие ще е свързано с повишаване нивото и адекватността на знанията и уменията и намаляване на дисбаланса между търсенето и предлагането на пазара на труда. Основна цел на схемата е постигане на съответствие с изискванията на бизнеса от специалисти с определена квалификация и укрепване на връзките между висшите училища и работодателите.

2. В резолюцията **„Мерки и действия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система“ (НПНОС)** ИСС предложи мерки за **привличането, задържането и подобряването на мотивацията на млади учителски кадри**. За преодоляване на наблюдавания отлив от учителската професия препоръката е да се обсъди и разработи адекватен **механизъм със стимулиращи мерки за привличане и задържане на млади учителски кадри**, особено в училища с повишен риск от отпадане от образованието.

- Препоръката на ИСС е взета предвид в **актуализирания НПИЕГМ** са предвидени дейности по разработване на адаптационни програми за учителите на възраст до 35 години според нуждите на различните области и общини в България. В плана е заложено и разработване на механизъм за ангажиране на институциите, бизнеса и неправителствения сектор за осигуряване на допълнително финансиране и ресурсно обезпечаване на мерките за привличане и задържане на младите педагогически кадри в образователната система.

2.1. Според ИСС от решаващо значение при работата с младите хора от етническите малцинства е подобряването на мотивацията и уменията на учителите за работа в мултиетническа среда чрез квалификация и преквалификация на педагогическия персонал, свързана с необходимостта от подготвени специалисти за индивидуална и превантивна работа в такава среда. Във връзка с това ИСС предлага да се предприемат действия за приоритетно обучаване на ромски психолози, ромски медиатори, педагози и др. ИСС счита, че те са по-добре приети от родителите на децата от ромския етнос, които са най-застрашени от прекъсване на образованието.

- С **Актуализирания НПИЕГМ** се предвиждат специални мерки за представителите на ромската общност, чрез които се цели да се осигурят повече места за учители от ромски произход в средното училище. Заложено е да се предостави възможност за реализация като учители в средното училище на студенти от ромски произход от цялата страна.

2.2. В документа ИСС призова за осигуряването на допълнителни финансови и образователни ресурси, които да обезпечат мерките за интеграция на бежанци у нас.

- На 02.07.2015 г. Министерски съвет прие „Национална стратегия за интеграцията на лицата, получили международна закрила в България за периода 2014-2020 г.“. В отделни раздели се разглеждат конкретните мерки и действия, чрез които се цели осъществяването на образователна и трудова интеграция на лицата, получили международна закрила в страната. Заложено е провеждането на интензивни курсове по изучаване на български език, назначаване на помощник-учители произхождащи от държавата на обичайно местопребиваване, разяснителни дискусии относно достъпни услуги на Агенция по заетостта, изготвяне на индивидуални трудови профили на бежанците и др.

3. В резолюция по **„Проект на Стратегия за превенция и намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020)“** ИСС предложи младежите, напуснали системата на образование, да бъдат навременно реинтегрирани чрез приоритетно включване в обучение за придобиване на ключови компетентности и професионална квалификация. Включването им в програмите за временна заетост по проекти с бюджетно финансиране и по схеми на ОП „Развитие на човешките ресурси“ да става при условие, че те задължително са ангажирани във вечерно или заочно образование или обучение.

- Тази препоръка на ИСС е отчетена в Стратегия за превенция и намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020). В Стратегията е заложено активната политика на пазара на труда да обърне специално внимание на безработните лица с ниска грамотност, без образование и квалификация, включително преждевременно напусналите образователната система. Предвидени са дейности по създаването на подходящи условия за реинтеграция чрез различни обучения за придобиване на основни компетенции и професионална квалификация.

ТЕМАТИЧНО НАПРАВЛЕНИЕ: ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ

ИСС приветства приемането на множеството стратегически документи, формулиращи средносрочната и дългосрочната политика в сферата на образованието. По някои от тях ИСС участва в общественото обсъждане, като им посвети и отделни свои актове. Съветът констатира, че в резултат на приетите стратегически документи образователната система в България премина през първите реални реформи за последните години, което повиши

ефективността ѝ, но не и качеството на образованието. Основни предизвикателства пред образователната система в страната остават проблемите, свързани с преждевременното ѝ напускане, увеличаващата се функционална неграмотност, високата средна възраст на учителите, пасивните методи на преподаване, неравният достъп до качествено образование, липса на ефективна национална система за външно оценяване и др.

1. В резолюцията **„Мерки и действия за намаляване дела на преждеременно напусналите образователната система“ (НПНОС)** и в анализа **„Преждеременно напускане на образователната система“ (ПНОС)** ИСС обобщи причините за отпадане на децата от училище и отправи множество предложения към отговорните институции за конкретни действия за превенция, интервенция и ограничаване на ранното отпадане от училище. Част от препоръките и констатациите са изведени на база проведени от ИСС регионални кръгли маси (Враца, София, Сливен, Тунджа и Кюстендил). Формирани са и предложенията относно професионалната квалификация на младите хора с основно и по-ниско образование, които да намерят място в Плана за изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждеременно напусналите образователната система и в други стратегически и нормативни документи, свързани с реформата в образователната система.

1.1. ИСС препоръчва, **на базата на широк обществен дебат, да бъде унифицирано (уеднаквено) съдържанието на учебниците и учебните помагала, предназначени за учениците до завършване на средното образование.** ИСС предлага също стилът на учебното съдържание да бъде максимално съобразен с възрастта на учениците, като се включат практически примери, илюстративен материал и други допълнителни форми на интерактивна информация.

- **В Националната стратегия за учене през целия живот (НСУЦЖ) за периода 2014-2020 г. и Плана за действие за 2015 г.** са предвидени дейности и мерки, свързани с актуализиране на изискванията към учебниците, които да бъдат съобразени с учебното съдържание и възрастовите особености на учащите.
- **Приета е Наредба от МОН за изменение и допълнение на Наредба № 5 от 15.05.2003 г.** за оценяване и одобряване на учебници и учебни помагала, в която се правят основни изменения, даващи възможност процедура за оценяване и одобряване на учебник да се открива и при непроменени учебни програми след изтичане на 4-годишен период на използване на учебниците в обучението.

1.2. ИСС счита, че системата на финансиране (чрез т.нар. единни разходни стандарти за финансиране) поставя **училищата от по-малките населени места в неравнопоставена ситуация.** Затова ИСС препоръчва в

малките училища, където са сформирани маломерни и/или слети паралелки, да се създаде **допълнителен механизъм за тяхното финансиране, за да може в тези училища, въпреки по-малкия брой на учениците, да се гарантира в най-голяма степен високо качество на образованието.**

- Чрез направените промени в **Закона за народната просвета** се усъвършенства разпределителният механизъм на средствата за образование и се въведе изискване разпределението на средствата, получени по единни разходни стандарти, да се изчислява по формула за задължителна добавка за условно-постоянни разходи, които не са в пряка зависимост от броя на децата/учениците.
- МС прие **промени в стандартите за делегираните от държавата дейности с натурални и стойностни показатели през 2015 г.** В рамките на одобрената методика ще бъде приложен диференциран подход за определяне на средствата по стандарти за обхванатите ученици в населените места в периферните райони. По този начин ще се постигне по-голяма справедливост при разпределението на средствата за делегираните от държавата дейности по функция „Образование“ и ще се подобри финансирането на малките училища, разположени в отдалечени и по-слабо населени места.

1.3. ИСС отчита, че в задържането на децата в рамките на основното образование се наблюдават положителни тенденции и практики, но за по-голямата част от учениците от малките населени места и от уязвимите етнически общности завършването на средно образование продължава да не представлява особен интерес - не само по финансови причини, но и поради географската отдалеченост до най-близкото средно училище. Съветът предлага извършване на спешни промени в нормативната уредба (чл. 10 от Наредба №2 на МФ от 31.03.2006 г. и чл. 26 (3) от Закона за Народната просвета) с цел **осигуряване на безплатен транспорт до училище и за учениците над 16- годишна възраст до завършване на средно образование.**

- В **Плана за изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система за периода 2014-2015 г.** са заложили мерки за осигуряване на безплатен превоз до училище и целодневна организация на учебния ден чрез изпълнението на проект „Подобряване на качеството на образованието в средишните училища чрез въвеждане на целодневна организация на учебния процес“. За намаляване на социалната тежест на деца от социално слаби семейства и за стимулиране посещаемостта на училище в рамките на Национална програма „На училище без отсъствия“ се осигуряват учебници и учебни помагала за безвъзмездно ползване.

1.4. ИСС предлага в общините и училищата с преобладаващо мнозинство на деца и ученици от уязвими етнически общности **да се разработи комплексен подход за интеграционни политики, съдържащи набор от мерки за интегрирани услуги за деца и семейства, които да включват:** постепенно преминаване към целодневно обучение в прогимназиалната училищна степен, със заложили повече извънкласни дейности, спорт, работа с компютри и др.; прилагане на модела на наставничество – т.нар. ромски медиатори, намаляване нормативната пълняемост на паралелките с по-големи рискови групи; разписване на конкретен алгоритъм за взаимодействие „училище-родители“, когато ученикът в риск от преждевременно напускане бъде идентифициран; приемане от по-ранна възраст на децата в риск в детските градини с цел придобиване на навики и овладяване на български език; разкриване на информационни центрове в общинските читалища за компютърно обучение и други дейности; отделяне по-голямо внимание на формите и системите за валидиране и сертифициране на формално и неформално получено обучение и образование.

- **В Плана за изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013-2020) за 2014-2015 г.** за реализация през 2015 г. са заложили редица допълнителни мерки, свързани със: поетапно включване на безплатни учебници до завършване на средно образование; планиране и реализиране на съвместни информационни кампании от заинтересованите страни за намаляване на риска от отпадане и преждевременно напускане на училище; назначаване на помощник-учител и помощник-възпитател при деца в риск от отпадане; допълнително финансиране на дейности в детските градини и училищата за намаляване на риска от преждевременно напускане на училище; повишаване на обхванатите в целодневна организация на учебния ден; подобряване на достъпа до разнообразни извънкласни и извънучилищни дейности и обмен на добри практики в детските градини и училищата и създаване на уеб базирана платформа за информиране; валидиране на компетентности (вкл. и на преждевременно напуснали образователната система), придобити в процес на неформално обучение и/или самостоятелно учене.
- **В рамките на Националната програма „Активиране на неактивни лица“** е приложен модела на наставничеството и над 80 ромски медиатори са спомогнали за устройването на работа на 1312 безработни, включване в обучение на 255 души и ограмотяването на почти 70.

1.5. **Във връзка с преодоляване на феномена „ранни бракове“ ИСС предлага** професионална интервенция на местно ниво от страна на училището, читалището, църквата, кмета, лекарите и полицията чрез

консултации за правните, социалните, здравните и емоционалните последици от ранните бракове и чрез подкрепа на семействата.

- **В Плана за изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013-2020) за 2014-2015 г.** е заложено финансиране за 2015 г. за провеждането на беседи с подрастващи и с техните родители за начина за предпазване от ранна бременност.

1.6. ИСС още веднъж препоръчва въвеждането на **единен образователен номер (регистър)**, чрез който да се получава индивидуална информация за всеки ученик, за училищата, в които се е обучавал, за успеха, който е постигнал по отделните учебни предмети, както и за степента на завършено образование, вкл. последен завършен и записване в следващ клас (курс).

- Финансово обезпечен е пилотен проект по програма НОИР на МОН за реализиране прилагането на системата за ранно предупреждение в детските градини и училищата и въвеждането на **„индивидуален образователен номер“** и проследяване развитието на отделния ученик, както и за движението му в системата на образованието - с особено внимание към децата и учениците в риск от отпадане.

1.7. **Във връзка с подобряване на мотивацията и уменията на учителите за работа в мултиетническа среда ИСС предлага** да се предприемат следните мерки: привличане и задържане на млади учителски кадри, и то особено в училища с повишен риск от отпадане от образованието; приоритетно обучаване на ромски психолози, ромски медиатори и педагози; квалификация и преквалификация на педагогическия персонал, свързана с необходимостта от подготвени специалисти за индивидуална и превантивна работа в мултикултурна среда; въвеждане на длъжностите „социален педагог“ и „медиатор“ и включването им в класификатора на професиите.

- В приетите през 2014 г. Националната стратегия за развитие на педагогическите кадри (2014-2020) и Национален план за изпълнение на дейностите по стратегията са заложили конкретни мерки за професионално израстване на учителите, свързани с осигуряването на задължителна периодична квалификация на педагогическите кадри. За привличане на млади хора в професията, в т. ч. и от етническите общности, е предвидена реформа, която да обхваща целия времеви диапазон от кариерното консултиране на завършващи ученици през университетското обучение на студентите по специалностите „Педагогика“ и „Педагогика на обучението по...“

2. В приетите си актове: становище по **„Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение“** и резолюции **„Действия в подкрепа на**

младите хора и борбата с младежката безработица в България”(МБ), „Препоръка за препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи на България за 2014 г. и съдържаща становище на Съвета относно Конвергентната програма на България за 2014 г.” (ПрНПРиКП-2014) ИСС фокусира вниманието **върху реформиране на професионалното образование и обучение и обвързването му с потребностите на пазара на труда, развитие на публично-частното партньорство между работодателските организации и образователните институции при насърчаване на ученето през целия живот.**

2.1. Призивът на ИСС е за:

2.1.1. **Ускорено приемане на измененията в ЗПОО и регламентиране на ключово значими, основни рамкови условия,** които да позволят на работодатели, професионални гимназии, ЦПО, браншови организации с водещ опит и постижения, да „тестват” още от началото на учебната 2014-2015 г. прилагането на новите изисквания към обучението чрез работа (т.нар. дуално обучение), като не нарушават действащото законодателство.

2.1.2. Ясно очертани водещи принципи, институционална рамка и основни участници в процеса на обучението чрез работа (дуално обучение), вкл. обучаеми, отпаднали от системата на общото образование, учащи и завършили средно и по-високо образование, работодатели (юридически и физически лица, занаятчии, регистрирани земеделски стопани и др.), браншови организации на социалните партньори, професионални гимназии и ЦПО и др.

2.1.3. Въвеждане на защитени професии, необходими за развитието на регионите и за стратегическите отрасли на икономиката, както и регламентирането им в Списък на „защитените” професии с предвидените изменения в закона.

2.1.4. Обхващане на четири основни групи учащи и обучаеми от Модела за обучение чрез работа: лица, напуснали образователната система; ученици от професионалните гимназии или средни училища; възрастни, незавършили средно образование за придобиване на професионална квалификация; обучение чрез работа за лица, след завършване на средно образование или в системата на висшето образование.

2.1.5. Актуализиране и приемане на нормативна рамка, която да насърчава работодателите, вкл. големи и МСП, занаятчии, стартиращ бизнес, браншови и занаятчийски сдружения, професионални гимназии и ЦПО за ускорено изграждане и развитие на капацитет за ефективно участие в системата на обучение чрез работа, за широко включване при подготовката, обсъждането и одобряването на професионални стандарти, учебни планове и изисквания към производствените процеси, оборудването и работните места, отговарящи на изискванията за качество на обучението и учебните

резултати, безопасност и здраве при работа; към квалификацията на наставниците и други необходими условия и подготвителни мерки.

- **С промените в Закона за професионално образование и обучение, обнародвани в ДВ, бр. 61 от 21.07.2014 се регламентира:** възможност за валидиране и сертифициране на знания и умения, усвоени извън обучаващите институции; изискване за създаване и прилагане на вътрешна система за осигуряване на качеството в обучаващите институции; създаване на списък със защитени от държавата професии на областно ниво; издаване на Европейско приложение към издаваните документи; професионално обучение чрез работа (дуално обучение). Обявява се изискване ЦПО да въвеждат документите за придобита професионална квалификация (удостоверения и свидетелства) в информационната система на НАПОО.
- Чрез изпълнението на приетата от Министерски съвет **Стратегия за развитие на професионалното образование и обучение в Република България за периода 2015-2020 г.** и план за реализацията ѝ се очаква постигането на дълготраен положителен ефект за осигуряване на качество и ефективност на професионалното образование и обучение; осигуряване на гъвкав достъп до професионалното образование и обучение; реализиране на професионалното образование и обучение в контекста на ученето през целия живот и засилване участието и отговорностите на всички заинтересовани страни за осигуряване на кадри с необходимата за икономиката квалификация.
- **В Плана за действие за 2015 г. за изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот 2014 – 2020 г. основен фокус за 2015 г. е професионалното образование и обучение чрез разширяване на учебно-тренировъчните форми в професионалните гимназии (дуална система). Заложени са мерки и политики за развитие на професионалното обучение в работна среда, вкл. чрез организиране на стажове в предприятия по време и след завършване на обучение. Предвидено е разработване на предложение за нормативни промени в Кодекса на труда във връзка с дуалното обучение. Очаква се броят на учениците, успешно приключили ученически практики в реални работни условия през тази година, да достигне 9000 души.**

2.2. ИСС апелира за **гарантиране на високо качество на ученето през целия живот** както и за въвеждане на гъвкави пътеки за влизане и излизане във и от образователната система и надграждането на знания, умения и компетенции чрез дистанционни форми, модулно и интернет базирано, включително вечерно, задочно и комбинирано обучение. Своевременно следва да бъдат въведени и европейските инструменти в областта на ученето през целия живот (Европейската рамка за трансфер и

натрупване на кредити, Общата рамка за гарантиране на качеството и др.) чрез осъвременяване и публично обсъждане на законодателната уредба.

- **Приета е Национална стратегия за учене през целия живот (НСУЦЖ) 2014-2020 г.** и План за действие за 2015 г., чрез които се конкретизират състоянието и предизвикателствата пред политиката за учене през целия живот през следващия програмен период и се дефинират принципите, определя се визията и се формулират стратегическите цели и показатели за напредък. Предвидено е финансиране за провеждане на професионална подготовка в реални работни условия на 16 000 ученици от системата на професионалното образование и обучение и осигуряване на стаж на 2367 безработни младежи до 29-годишна възраст както и за провеждане на изследване сред работодателите и изготвяне на първа прогноза за потребностите от работна сила с определени характеристики до 2020 г.
- **В Плана за действие за 2015 г. за изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот 2014 – 2020 година е заложено** през 2015 г. да бъдат тествани система за валидиране на знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално обучение и самостоятелно учене и модел за разработване на секторни квалификационни рамки. Ще стартира подготовката за въвеждане и прилагане на Европейската система за натрупване и трансфер на кредити в професионалното образование и обучение (ECVET). За популяризиране на образованието и обучението за възрастни ще бъдат организирани Дни за ученето на възрастни.

2.3. ИСС препоръчва да се развива и стимулира **неформалното образование** за придобиване на ключови знания и умения, както и за изработване и прилагане на цялостна държавна политика по признаване и валидиране на уменията и компетенциите, придобити в процеса на неформалното учене.

- **Приета е Наредба № 2 за реда и условията за валидиране на професионални знания, умения и компетентности**, издадена от министъра на образованието и науката на 13.11.2014 г. (ДВ, бр.91/21.11.2014 г.)

2.4. Съветът предлага разработване и ефективно прилагане на политики, системи и практики, подпомагащи **кариерното ориентиране и консултиране през целия живот** на всички нива на образование, обучение и заетост.

- **По проект „Система за кариерно ориентиране в училищното образование“** по ОП „Развитие на човешките ресурси“ през 2014 г. са изготвени 80 интерактивни упражнения за кариерно ориентиране на учениците от I до XII клас. Изпълнява се Програма за обучение по кариерно ориентиране, в която са включени общо 484 949 ученици.

Разработен е „Наръчник на кариерния консултант“, който се предоставя на всички училища от страната. Разработва се информационно-търсеща система за кариерно ориентиране на учениците.

- **В Плана за действие за 2015 г. за изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот 2014 – 2020 година и НПДЗ 2015** е заложена мярка за развитие и разширяване на системата за кариерно ориентиране и осигуряване на условия за формиране и развитие на умения за планиране на кариерата както при учениците и студентите, така и при възрастните чрез схема „Услуги за развитие на гъвкав пазар на труда“: създаване на центрове за кариерно развитие.

3. ИСС споделя с тревога наличието на сериозни проблеми **във висшето образование**, отнасящи се до способността на висшите училища да отговорят адекватно на потребностите на пазара на труда. Съветът прие становище по представения за обществено обсъждане проект на „Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014 – 2020 г.“. Чрез становището ИСС предлага ключови политики и мерки, които трябва да бъдат реализирани от правителството, от една страна, и от висшите училища - от друга. Те следва да намерят място в Стратегията за развитие на висшето образование и плана за нейната реализация. Съветът препоръчва в окончателния вариант на Проекта на Стратегията да се включат по-рационални и ефективни решения в политиките в следните направления:

3.1. Реализация на конкретните цели и особено на тези, отнасящи се до насърчаване достъпа до ВУ. В текста са посочени предизвикателства, които са важни и са свързани главно с демографската криза. Наред с тях обаче съществуват и други, които не са визирани.

- ИСС изразява своето задоволство, че в актуализирания **проект на Стратегия за развитие на висшето образование, приета от МС през м. май 2014 г.**, тези препоръки са отчетени. Заложени са дейности и мерки за: разширяване на достъпа до ВО чрез форми на учене през целия живот; предвидени са електронните форми за дистанционно обучение; усъвършенстване на системата за предоставяне на стипендии чрез диференциране начина на предоставяне и размера на студентските стипендии – социални стипендии, стипендии за върхови постижения и стипендии за успех, както и чрез предоставяне на по-високи стипендии в стратегически за страната направления.

3.2. В приетата от 43-ото Народно събрание Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014-2020 г. и План за действие на мерките по Стратегията за развитие на висшето образование са заложени политики и мерки, които в голяма степен отчитат направените предложения на ИСС. Те са свързани със:

3.2.1. Разширяване на достъпа до висше образование на „входа“, оценка на качеството на обучението в „процеса“ и професионалната пригодност на завършващите специалисти на „изхода“ на системата.

- Диференциране на финансирането според качеството и реализацията на завършилите във всяко професионално направление, независимо от коефициента за професионалното направление към норматива за издръжка на един студент.

3.2.2. Създаването на механизъм за модернизиране и по-добро съобразяване на учебните планове и програми във висшите училища с потребностите на бизнеса, икономиката и обществото, което ще повиши конкурентоспособността на висшето образование в България.

- Балансиране и регулиране на специалностите и професионалните направления във висшите училища, базирани на обективни анализи и прогнози на потребностите от специалисти с висше образование и ефективно взаимодействие между висшето образование и работодателите/бизнеса.

3.2.3. Промяна в прилаганата система за субсидиране на държавните висши училища, която следва да зависи не само от броя на студентите, но и от оценката на техните резултати на изхода (равнище на професионална реализация на завършващите, качество на образованието, съответствие на пазара на труда).

- Усъвършенстване на системата за финансиране на висшето образование чрез увеличаване на процента от БВП, отделян за наука и за образование, повишаване на частните инвестиции, максимално оползотворяване на средствата по оперативните и европейските програми, както и въвеждане на механизъм за допълнително финансово субсидиране в зависимост от професионалната реализация;

3.2.4. Усъвършенстване управлението на университетите в България и предоставяне на възможност висшите училища свободно да определят организационните си структури, но същевременно членовете на академичния състав да бъдат избирани в ръководните органи и да участват в акредитацията само на едно висше учебно заведение, с което са в основно трудово правоотношение.

- Децентрализиране на управлението и постигане на ефективна академична автономия, институционалното разделяне на академичното и стопанското ръководство и въвеждането на университетски борд;

3.2.5. Усъвършенстване на методиката за разработване на рейтинга на ВУ и на критериите на рейтинговата система, вкл. чрез широко обществено обсъждане, повишаване на адекватността и обективността на оценяването на ВУ, в т.ч. чрез повишаване тежестта на акредитационната оценка на

НАОА, както и подобряване на класификатора на областите и професионалните направления на висшето образование.

- Усъвършенстване на акредитационния модел и рейтинговата система на висшите училища за осигуряване на обективна оценка на качеството на обучението по отношение нивото на подготовка (базова, специализирана, практическа, меки умения, участие в научна дейност) и реализацията на завършилите.

ТЕМАТИЧНО НАПРАВЛЕНИЕ: *СОЦИАЛНА ЗАКРИЛА И ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА БЕДНОСТТА*

1. Отчитайки значимостта на проблема с увеличаващата се бедност и риска от задълбочаване на поляризацията в обществото, ИСС определя като предизвикателство приобщаването към пазара на труда и в тази връзка направи някои предложения, които залегнаха в приетите актове за тази година. **В резолюцията по „Препоръка за препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи на България за 2014 г. и съдържаща становище на Съвета относно Конвергентната програма на България за 2014 г.“:**

1.1. ИСС отново отправи призив за осъществяване на дейностите, залегнали в **„Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020“**, която съдържа политики за подобряване на достъпа до активни мерки по заетостта, до образование, до здравеопазване, до социални услуги и др. За постигане целите на Стратегията ИСС предлага приемането на така наложителния план за нейното изпълнение, както и съответното финансово обезпечаване.

1.2. ИСС неведнъж е констатирал продължаващото обучение като добър вариант за повишаване пригодността за заетост на младите хора с основно и по-ниско образование, без да имат съответната професионална квалификация. Комбинацията от редица фактори като например липса на базова грамотност, обща култура, квалификация, трудов опит силно застрашава младите хора от попадане в порочния кръг безработица-бедност-социално изключване. В тази връзка активните политики по заетостта, съчетани с осъществяването на реформи в образованието, биха осигурили не само по-качествено обучение и образование, но и по-голяма заетост сред младите хора.

Отражение на тези препоръки и предложения може да бъде открито в следните документи на правителството:

- ***Актуализирана Национална програма за реформи - Европа 2020.*** Във връзка с изпълнение на **Националната стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020 г.** в документа са набелязани мерки, свързани с активното включване на пазара на труда на уязвимите групи от

населението; политики, свързани с реформиране на здравната, социалната и образователната сфера; предложен е по-ефективен начин за справяне с проблема на бездомността; заложили са 4 нови национални програми за активиране на безработни лица и включването им в заетост и обучение; от 1 януари 2014 г. минималната месечна работна заплата за страната е увеличена с близо 10 на сто - на 340 лв., с което след приспадане на данъчни и осигурителни вноски тя надвишава определената за 2014 г. официална линия на бедност - 251 лв.; от началото на 2014 г. е въведено - със Закона за данъците върху доходите на физическите лица, данъчно облекчение, насочено към лица с ниски доходи, целяща увеличаване на разполагаемия им доход.

- **Национален план за действие по заетостта през 2015 г.** – в него се предвижда да стартира прилагането на **Национална програма за обучение и заетост на продължително безработни лица**, като главната цел на програмата е да се даде възможност на лицата да придобият и усъвършенстват своите знания и умения, както и да изградят трудови навици за своята успешна реализация; приоритетно ще се финансира обучението на безработни лица от групите в неравностойно положение на пазара на труда, включително и продължително безработните, с цел подобряване на пригодността им за заетост; ще се прилага нов метод за предоставяне на услуги в семейна среда чрез въвеждане на принципа „индивидуален бюджет за личен асистент“ - по схема „Алтернативи“; националната политика в сферата на социалното включване е ориентирана към предприемане на целенасочени действия за постигане на дългосрочни приоритети. Основният стратегически подход е фокусиран върху превенцията на бедността и социалното изключване чрез предоставяне на комплексна и интегрирана подкрепа; в изпълнение на **Националната стратегия за намаляване на бедността и насърчване на социалното включване 2020** ще продължат действията за активно включване на пазара на труда, развитие на междусекторни услуги за социално включване и осигуряване на устойчивост и адекватност на социалните плащания; в началото на 2014 г. бе приета **Национална стратегия за дългосрочна грижа**.
- **Национален социален доклад на Република България за 2013-2014 г.** – в него се посочва, че системата за социални услуги в България значително се е разширила благодарение на реформите, насочени към подобряване на планирането, деинституционализация и предоставяне на повече услуги, базирани в общността и в семейна среда;

2. В своя анализ на тема **„Предизвикателства пред трудовите пазари в контекста на Стратегия „Европа 2020“** от 2011 г.:

2.1. С особена загриженост ИСС обръща внимание на нарастването на бедността и риска от изпадане в бедност, които застрашават особено силно групата на децата. Бедността има пряко отношение към отпадането на децата от образователната система и влошаването на качествените характеристики на бъдещата работна сила. Във връзка с това ИСС споделя своята констатация, че в огромна степен бедността е определящ фактор за повишаващата се неграмотност и ранното отпадане на децата от училище.

- **В Националния социален доклад на Република България за 2013-2014 г.** се обръща внимание на **програмите и политиките за ранно детско развитие**, които са ключов инструмент за превенция на бедността и социалното изключване. Те са важна предпоставка за превенция на предаването на бедността между поколенията. Основния акцент е насочен към ранната възраст – от 0 г. до навършване на предучилищна възраст; чрез въведената **Национална програма „На училище без отсъствия“** се финансират мерки за намаляване риска от отпадане на ученици поради натрупани отсъствия.
- **В изпълнение на Актуализирана Национална програма за реформи - Европа 2020** за намаляване на детската бедност през 2014 г. ежесечно са изплащани семейни помощи, а за превенция на децата от бедност и социално изключване е продължил процесът на деинституционализация на грижата за тях.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Воден от принципите на независимост и публичност, равнопоставеност и взаимно зачитане интересите на представените в него структури на гражданското общество, ИСС организира цялостната си дейност през 2014 г., като прилагаше опита на Европейския икономически и социален комитет и на сродните национални и международни организации в успешното утвърждаване на модела и принципите на демокрация с пряко участие. В рамките на годината Съветът изработи и прие с консенсус 7 акта, свързани с важни проблеми, стратегически документи и обсъждани политики по отношение на социално-икономическите проблеми на страната. Активната си дейност Съветът допълни чрез сътрудничество и взаимодействие с органите на законодателната, изпълнителната и местната власт в рамките на проведени публични консултации, обществени дебати и регионални кръгли маси. ИСС запази своя облик на независим, неполитизиран граждански парламент, който е конструктивен партньор на всяко правителство, парламент и президент на България и платформа за граждански диалог в страната.

Проф. д-р Лалко Дулевски
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ

С П И С Ъ К
НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ АБРЕВИАТУРИ

1. **АЗ** – Агенция по заетостта
2. **АИКБ** – Асоциация на индустриалния капитал в България
3. **АХУ** – Агенция за хора с увреждания
4. **БВП** – Брутен вътрешен продукт
5. **БСК** – Българска стопанска камара

6. **ВОМР** – Водено от общностите местно развитие
7. **ВУ** – Висши училища
8. **ГИТ** – Главна инспекция по труда
9. **ГОР** – Годишен обзор на растежа
10. **ДВ** – Държавен вестник
11. **ЕВРОМЕД** – Евро-Средиземноморско сътрудничество
12. **ЕИРП** - Европейски институт за равенство между половете
13. **ЕИСК** – Европейски икономически и социален комитет
14. **ЕК** – Европейска комисия
15. **ЕП** – Европейски парламент
16. **ЕС** – Европейски съюз
17. **ЕСФ** – Европейски социален фонд
18. **ЗИД** – Закон за изменение и допълнение
19. **ЗНЗ** – Закон за насърчаване на заетостта
20. **ЗПОО** – Закон за професионалното образование и обучение
21. **ЗР** – „Здравната реформа“ (становище на ИСС)
22. **ИА** – Изпълнителна агенция
23. **ИСС** – Икономически и социален съвет
24. **КНСБ** – Конфедерация на независимите синдикати в България
25. **КТ** – Кодекс на труда
26. **МАИСССИ** – Международна асоциация на икономическите и социални съвети и сродни институции
27. **МБ** – „Действия в подкрепа на младите хора и борбата с младежката безработица в България“ (резолюция на ИСС)
28. **МИГ** – Местна инициативна група
29. **МРГ** – Междуведомствена работна група
30. **МОН** – Министерство на образованието и науката
31. **МОТ** – Международна организация на труда
32. **МРЗ** – Минимална работна заплата
33. **МС** – Министерски съвет
34. **МСП** – Малки и средни предприятия
35. **МТСП** – Министерство на труда и социалната политика
36. **МФ** – Министерство на финансите
37. **НАП** – Национална агенция по приходите
38. **НАПОО** – Национална агенция за професионално образование и обучение
39. **НАППБС** – „Възможности за намаляване на административните пречки и подобряване на бизнес средата в България“ (становище на ИСС)
40. **ННН** – Неучещи, необучаващи се и неработещи
41. **НП** – Национален план
42. **НПДЗ-2015** – Националният план за действие по заетостта за 2015 г.
43. **НПИЕГМ** – Национален план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта за периода 2014 – 2020 г.

44. **НПНОС** – „Мерки за намаляване на дела на преждевременно напусналите образователната система“ (резолюция на ИСС)
45. **НПО** – Неправителствени организации
46. **НПР** – Национална програма за реформи
47. **НПР'13-КП** - „Препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи на България за 2013 г. и за представяне на становище на Съвета относно Конвергентната програма на България за периода 2012-2016 г. (SWD(2013) 352 final)“ (резолюция на ИСС)
48. **НСИ** – Национален статистически институт
49. **НСУЦЖ** – Национална стратегия за учене през целия живот
50. **НСТС** – Национален съвет за тристранно сътрудничество
51. **ОИСР** – Организация за икономическо сътрудничество и развитие
52. **ООН** – Организация на обединените нации
53. **ОП „РЧР“** – Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
54. **ПББ** – „Преодоляване на бедността в България“ (анализ на ИСС)
55. **ПБСБ** – резолюция на тема „Подобряване на бизнес средата в България чрез по-добро регулиране“ (резолюция на ИСС)
56. **ПОО** – Професионално образование и обучение
57. **ПНЗС** – „Проект за Национална здравна стратегия 2007 – 2012 г. на Министерството на здравеопазването (анализ, оценка, препоръки)“ (становище на ИСС)
58. **ПНОС** – „Преждевременно напускане на образователната система“ (становище на ИСС)
59. **ПРНОС** – „Политики за ограничаване ранното напускане на образователната система“ (становище на ИСС)
60. **СП** – Споразумение за партньорство
61. **СРОУ** – Резолюция на ИСС по проекта за национална „Стратегия за превенция и намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020)“
62. **УСЕФ** – „Приоритети и политики за усвояване на средствата от фондовете на Европейския съюз в България през периода 2014 - 2020 г.“ (становище на ИСС)
63. **ЦПО** – Център за професионално обучение